

**USUL HUKUKU BAKIMINDAN
SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU YARGILAMASI**

Av. Arb. Ertuna KARA

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET

ABSTRACT

KISALTMALARv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İKİNCİ BÖLÜM

ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

2.1. Genel Olarak	3
2.2. Tahkim	5
2.3. Arabuluculuk.....	6
2.4. Uzlaştırma	7
2.5. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin olumlu ve olumsuz yönleri.....	8
2.5.1. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin olumlu yönleri	8
2.5.2. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin olumsuz yönleri	9

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAHKİM KAVRAMI VE TAHKİM HUKUKU

3.1. Genel Olarak	11
3.1.1. İhtiyari ve zorunlu tahkim	12

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA TAHKİMİ

4.1. Sigorta ve Sigorta Sözleşmesi Kavramı.....	15
4.2. Sigorta Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü.....	17
4.3. Sigorta Tahkim Komisyonu	18
4.3.1. Komisyon teşkilatı.....	18
4.3.2. Komisyon sekreteryası	18

BEŞİNCİ BÖLÜM

USUL HUKUKU KURALLARININ SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU NEZDİNDE UYGULANMA ALANI

5.1. Genel Olarak	27
5.2. Tahkim Komisyonu Nezdindeki Yargılamalarda Uygulanacak Usul Hükümleri	27

5.3. Ticari Davalardan Uygulanan Zorunlu Arabuluculuk ve Sigorta Tahkim Yargılaması	30
---	----

ALTINCI BÖLÜM

USUL HUKUKU BAĞLAMINDA SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU YARGILAMASI

6.1. Usul Hukukunun Temel İlkelerinin Sigorta Tahkim Yargılaması Bakımından Değerlendirilmesi	31
6.1.1. Tasarruf ilkesi	31
6.1.2. Taraflarca getirilme ilkesi	31
6.1.3. Hukuksal dinlenilme ilkesi	32
6.1.4. Taleple bağlılık ilkesi	33
6.1.5. Aleniyet ilkesi	34
6.1.6. Dürüst davranma ve doğruyu söyleme yükümlülüğü	34
6.1.7. Usul ekonomisi ilkesi	34
6.1.8. Teksif ilkesi	35
6.1.9. Hakimin davayı aydınlatma ödevi	36
6.1.10. Hakimin yargılamayı sevk ve idare etmesi ilkesi	38
6.1.11. Hakimin hukuku re'sen uygulama ilkesi	39
6.2. Sigorta Tahkim Yargılaması Bakımından Tebligat	39
6.2.1. Tebligat	39
6.2.2. Tebligat usulü	40
6.3. Tahkim Yargılaması Bakımından Başvurunun Tarafları ve Yargılamaya Katılan Üçüncü Kişiler	40
6.3.1. Başvuru ehliyeti	41
6.3.2. Başvuruya vekalet ehliyeti	41
6.4. Başvuru Kapsamındaki Dava Koşullarının İncelenmesi	44
6.4.1. Genel dava koşulları	44
6.4.2. Özel dava koşulları	44
6.5. Başvurunun Yapılması Usulü	45
6.5.1. Başvurunun yapıldığı tarih	46
6.5.2. Başvurunun raportöre tevdi ve öninceleme aşaması	47
6.5.3. Başvuruya yanıt	49
6.6. Tahkikat Aşamaları	50
6.6.1. Tahkikat	50
6.7. Sigorta Tahkim Yargılamasında İspat	52

6.7.1. İspat zorunluluğu olmayan durumlar.....	52
6.7.2. İspat yükü	54
6.8. Sigorta Tahkim Yargılamasında Takdiri Kanıtlar.....	56
6.8.1. Bilirkişi incelemesi.....	56
6.8.2. Keşif	57
6.8.3. Tanık.....	57
6.8.4. Sigorta kuruluşları tarafından düzenlenen eksper raporları.....	58
6.9. Sigorta Tahkim Yargılamasında İhtiyati Tedbir	58
6.10. Sigorta Tahkim Yargılamasına Son Veren Hakem Kararları	59
6.11. Sigorta Tahkim Kararlarının Mahkemeye Tevdi	60
6.12. Hakem Kararının İcrası	60
6.13. Yargılama Giderleri	61
6.13.1. Harçlar	61
6.13.2. Vekalet ücreti.....	62
6.13.3. Gider ve delil avansı.....	63
6.14. Sigorta Tahkim Yargılamasında Kanun Yolları	64
6.14.1. İtiraz.....	65
6.14.2. Temyiz.....	66
6.15. Sigorta tahkim yargılamasında tavzih- tamamlayıcı karar usulü.....	67
SONUÇ	69
KAYNAKÇA.....	70
ÖZGEÇMİŞ	77

KISALTMALAR

AY: Anayasa

CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu

ÇEK: Çeltik Ekim Kanunu

ÇKK: Çocuk Koruma Kanunu

E: Esas

ETTK: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu

HD: Hukuk Dairesi

HGK: Hukuk Genel Kurulu

HMK: Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HUAK: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu

HUMK: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

HK: Harçlar Kanunu

K: Karar

KEP: Kayıtlı Elektronik Posta

KTk: Karayolları Trafik Kanunu

MK: Türk Medeni Kanunu

MTK: Milletlerarası Tahkim Kanunu

SBM: Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi

SK: Sigortacılık Kanunu

STY: Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik

TBK: Türk Borçlar Kanunu

TL: Türk Lirası

TTK: Türk Ticaret Kanunu

UETS: Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi

UYAP: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

Vd: Ve devamı

ZMSS: Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Genel itibariyle tahkim kurumu, bir hakkın temini hususunda uyuşmazlık halinde olan kimselerin bunun çözümünü, genel yargı yolunun dışında, aralarında anlaşmaları sonucu özel kişi veya kişilere tevdi etmeleri şeklinde adlandırabilir. Tahkim niteliği itibariyle bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi şeklindedir. Sigortacılıkta tahkim ise sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaati bulunan kimseler ile riski üstlenen sigorta kuruluşu arasında meydana gelen ihtilafların çözüme ulaştırılması amacıyla yargılamanın yapıldığı bir mekanizmadır.

Eserimizin ilk bölümünde genel itibariyle alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri ve bu yöntemlerin türlerinden bahsedilmektedir. Eserimizin ikinci bölümünde tahkim kavramı ve tahkim hukuku kavramları terminolojik bağlamda incelenmiştir. Bu bölümde ihtiyari ve zorunlu tahkim usulleri ele alınmıştır. Eserimizin üçüncü bölümünde sigortacılık tahkim kurumu genel özellikleri itibariyle değerlendirilmiştir. Bu bölümde sigorta ve sigorta sözleşmesi kavramından hareketle, uyuşmazlıkların Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde çözümlenmesi durumunun üzerinde durulmak suretiyle bu kurumun teşkilat yapısından bahsedilmiş, komisyon sekreteryası, komisyonun teşkilatı, sigorta hakemleri ve itiraz hakemlerinden söz edilmiştir. Eserimizin dördüncü bölümünde usul hukuku kurallarının sigorta tahkim yargılaması nezdindeki uygulama alanları ve hangi koşulda hangi tür mevzuatın uygulanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Sigorta tahkim yargılamasıyla ilgili tekil anlamda kanuni bazda düzenlenen bir mevzuat mevcut değildir. Bu yargılama bakımından yargılama usul ve esasları genel olarak Sigortacılık Kanunu'nun 30.maddesinde ve Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'te belirtilmiştir. Sigortacılık Kanunu'nda hüküm olmayan durumlarda ise Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili ve uygun düşen hükümlerinin kıyasen uygulama alanı bulabileceğini ifade etmek gerekir.

Eserin beşinci ve son bölümünde ise projemin ana konusu olan usul hukuku bağlamında sigorta tahkim yargılaması mekanizması incelenmiş, Hukuk Muhakemeleri Kanunu içerisinde yer alan yargılamaya hakim olan ilkeler

karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır. Daha sonrasında Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru usulü, bu kapsamdaki dava şartları, tahkikat aşamaları, sigorta tahkim yargılamasındaki ispat kavramı, takdiri kanıtlar, tahkim yargılamasına son veren hakem kararları ve bu kararlara karşı kanun yolları ile tahkim yargılamasında tavzih-tamamlayıcı karar usulü açıklanmaya çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

2.1. Genel Olarak

Özel hukuk açısından değerlendirildiğinde ilk derece mahkemelerinde yargılamanın başlayabilmesi adına “davacı” sıfatıyla bir kişinin mahkemeye müracaat etmesi gerekmektedir. Söz konusu yargılama kapsamında diğer taraf ise “davalı” olarak adlandırılmakta ve davaya dahil olmaktadır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin temelini oluşturan yargılama kuralları nezdinde bir değerlendirilme yapıldığı vakit bu kurumlarda her iki taraf da yargılamaya kendi iradeleri ile dahil olmaktadır. Bu durum yine de tarafların “davacı” veya “davalı” olarak yargılamada yer almalarına engel olmamaktadır (Perçin,2011). “Davacı” ve “davalı” şeklinde ortaya çıkan bu kavramlar tarafların birbirleriyle zıtlaşmasına ve günün sonunda aralarında gerginlik çıkmasına sebebiyet verebilecek bir ortam hazırlamaktadır. “Davacı” ve “davalı” tarafları arasında gerginlik ve olası düşmanlığın önünce geçebilmek amacıyla “alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri” fikri ortaya atılmıştır. Bu fikir özellikli 1970’li yıllardan itibaren uygulanmaya başlanmış olup günümüzde birçok uluslararası ve yerel kamu/özel kurumları tarafından devamlılığı teşvik edilmektedir (Şanlı,2011).

Devletin bağımsız yargı makamları olan mahkemeler tarafından işletilen yargı sisteminin içerisinde tarafların konu ettiği uyuşmazlık konusu kesin hükümle sonuca ulaştırılmakta, bu süreç içerisinde yapılan her işleme de yargılama faaliyeti adı verilmektedir. Bu nedenle “dava” kavramının kısa bir tanımını yapmak gerekirse dava uyuşmazlığın devletin kurduğu tarafsız ve bağımsız yargı makamları olan mahkemeleri nezdinde çözümlenmesi usulü olarak tanımlanabilir (Özbek,2004). Dava yoluyla yargılama faaliyetinin yapıldığı usulde günün sonunda tarafların ortaklaşa belirleyeceği bir çözüm şekli değil, yargılama makamı olan mahkemenin mevzuat uyarınca uygulayacağı yargılama hükümleri geçerli olacaktır. Ancak alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri mahiyetleri itibariyle tarafların kendi iradeleriyle süreci işlettikleri bir yol olması nedeniyle yargılama hukukuna dair kimi kurallar bakımından dava yolundan ayrılmaktadırlar. Ortaya çıkan bir uyuşmazlığın dava yoluna

gidilmeden, alternatif ya da yardımcı olarak sonuca ulaştırılmasını hedefleyen tüm seçenekler, kısa tabirle alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri olarak adlandırılabilir (Aksu, 2009).

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin hitap ettiği yelpaze çok geniş olduğundan kapsamı da büyük tartışmalara neden olmaktadır. Bütün bunlara rağmen ortaya çıkan bir uyuşmazlığın yargısal kurumlara başvurulmadan bu türden mekanizmalar nezdinde çözüme kavuşturulması herkes için avantajlı bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu uyuşmazlığın bu sayede en kısa sürede çözümü amaçlanmakta ve toplumsal huzur ve refahın temini için daha olumlu adımlar atılabilmektedir. Özellikle günümüzde yargı yoluyla çözümün daha karmaşık hale gelmesi, davaların sürüncemede kalması vatandaşların hem maddi hem de manevi olarak yıpranmasına neden olmakta, bu da alternatif uyuşmazlık çözüm yollarını öne çıkaran başka bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Özbek (2006)'e göre, "Günümüzde batı toplumlarında, aralarında uyuşmazlık çıkmış olan kişilerin bu uyuşmazlıkların üçüncü bir kişinin dostane müdahalesiyle çözülmesini öngören çabaların, kişiler için en elverişli sonuçları doğuracağı kabul edilmektedir". Tüm bu durumlar nezdinde bir değerlendirme yapıldığında, yargılama safhasının tahmin edilenden uzun sürmesi, yargı kurumlarının ağır iş yükü altında olması, uyuşmazlığa taraf olan kişilerin aralarında husumetin daha da keskinleşmemesi ve uyuşmazlığın çabuk bir şekilde çözüme kavuşturulmasını istemeleri gibi sebeplerden kaynaklı, alternatif uyuşmazlık çözümü yöntemleri gelişmiş ülkelerde kamusal yargı kurumlarına nazaran teşvik edilmektedir (Biçkin,2006). Ancak alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin hangi alanlarda etkin olacağı ve süreç dahilinde takip edilecek yollar yönünden belirleyici kuralları net olmadığından, bu yöntemlerinin uygulamasının yaygınlaşması arzu edilen seviyede olmamaktadır.

Yine belirtmek gerekir ki yargılama süreci boyunca uyuşmazlığın tarafı olan kimseler söz konusu uyuşmazlık üzerindeki hareket kabiliyetlerini tamamıyla kaybetmezler ancak bu süreç sonunda verilen kesin hüküm hukuk kurallarına dayanan, zorlayıcı bir nitelik arz etmektedir (Özbek,2006). Kamuya ait yargısal mekanizmalar nezdinde uyuşmazlık kesin bir hüküm ile aydınlığa kavuşmakla birlikte, taraflar arasında yargılama sürecinde yaşanan kopukluk ve iletişimsizlik ortamı, toplumsal hayatta, ilişkilerin de devamlılığının sağlanması bakımından zorlukları da beraberinde

getirmektedir. Bu bağlamda önemle ifade etmek gerekir ki alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, psikoloji ve sosyoloji bilimlerine ait disiplinleri ve düşünceleri de kapsadığından, insan tabiyatına daha yeterli cevap verecek nitelikte olmasından kaynaklı daha fazla değer kazanmaktadır.

2.2. Tahkim

Yargılama gücüyle kamu düzeninin korunması ve adaletin tesis edilmesi amaçlanmaktadır. Modern toplumlarda egemenlik kavramının bir sonucu olarak yargı yetkisi hak ve yetkilerinin salt devlet tekelinde olması ve ortaya çıkan hukuki uyuşmazlıkların devlet mahkemelerinde karara bağlanması asıl kural olup bunun en önemli istisnalarından birisi ise tahkimdir. Zira yaşanan uyuşmazlık sonucu mağdur olduğunu iddia eden kişinin, hakkının tespiti ve korunması için mahkemelerin dışında oluşturulan tahkim yoluna başvurabilme hakkı bulunmaktadır. Tahkim yolu kural olarak tarafların rızası sonucu bir sözleşmeyle kararlaştırılabildiğinden iradi bir görünüm arz etmektedir. Mevzuat anlamında ana kaynaklardan olan MTK ve HMK’da kendisine yer buluna tahkim yolu; “ihtiyari tahkim” görünümündedir.

Tarihin eski dönemlerinden bu yana varlığını devam ettiren tahkim müessesesinin tanımlanması hususunda herkesin kabul ettiği müşterek bir görüş bulunmamakla birlikte terminolojik bağlamda tahkim, hakem sözleşmesi, tahkim sözleşmesi gibi kavramların bazı hukukçular tarafından birbirlerine alternatif olarak ele alındığı söylenebilir. Doğan (2015)’a göre “Bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş olan tarafların, aralarında anlaşarak, uyuşmazlığın çözümünü özel kişilere bırakmaları ve özel kişilerin uyuşmazlığı çözmelerine” tahkim denilmektedir. Akıncı (2016)’ya göre bu kavram “Kanunun tahkim yolu ile çözümlenmesine izin verdiği konular kapsamında olmak koşuluyla, taraflar arasında doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların devlet yargısında çözümlenmesi yerine, hakem adı verilen kimseler aracılığı ile çözümlenmesi konusunda tarafların anlaşmalarıdır.” şeklinde ifade edilmiştir. Kuru (2001)’ya göre tahkim kavramı “bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş iki tarafın anlaşarak, bu uyuşmazlığın çözümünü özel kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın söz konusu bu özel kişiler tarafından incelenip karara bağlanması” anlamına gelmektedir. Tahkim kurumu sonuç itibarıyla bir uzmanlık alanı olup başvuran ve uyuşmazlığın tarafı olan kişilere en kısa sürede çözüm sunmaktadır.

Başvuruların adli tatil sürecinde de değerlendirilmesi, mahkemelerden harç ve sair giderler bakımından daha hesaplı çözüm sunması, yargılamanın gizli olması şeklindeki belli başlı bazı nedenler tahkim yoluna başvurmayı cazip kılmaktadır (Dayınlarlı,2014).

Tahkim kurumu, mahkemelerden önce doğmuş ve bu kavram oluşturulmadan önce de geçerliliğini korumuştur. Aslında birlikte yaşamak mecburiyetinde olan insanlar, haklarını kendi elleriyle kazanmaya çalışmanın kafa karışıklığına sebep olabileceğini varsayıp çeşitli çözüm arayışlarına yönelmişlerdir. Böylece uyuşmazlığın üçüncü bir taraf aracılığıyla çözümlenmesi düşüncesi gündeme gelmiştir (Yüksel,2016). Genellikle kişiler arasındaki uyuşmazlıklar mahkemeler aracılığıyla çözümlenir; ancak, maddi hukukta tanınan irade özgürlüğü ilkesinin uygulanması nedeniyle, ihtilaflı taraflar, bu uyuşmazlığı mahkemelerden alıp anlaşma yoluyla özel kişi veya kurumlara devredebilir (Yavuz,2009). Tahkim, hukuken tahkim yoluyla çözümlenmeye izin verildiği sürece, devlet yargı sistemindeki uyuşmazlıkları çözmek yerine, taraflar arasında meydana gelen veya çıkabilecek ihtilafları hakem olarak bilinen bir kişi aracılığıyla çözmek için taraflarca ulaşılan bir anlaşmadır (Akıncı,2016).

2.3. Arabuluculuk

En etkili ve yaygın alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden birisinin arabuluculuk olduğu söylenebilir. Bu sistem kapsamında kamu düzeniyle ilgili olmayan konularda özgürce tasarruf sağlayabilen taraflar, bağımsız, adil ve objektif bir bakış açısıyla ve özel eğitim, iletişim ve müzakere görmüş üçüncü bir tarafın yardımıyla ilerleyebilir (Tanrıver, 2006). Kısaca arabuluculuk, amacı taraflar arasındaki kamu düzeniyle ilgili olmayan anlaşmazlıklara son vermek olan ve dava yerine üçüncü şahıslar refakatinde uzlaşma yoluyla hakların özgürce korunabildiği barışçıl çözümlerden biri olarak tanımlanabilir (Güzel,2016). Uyuşmazlığın çözümünde görevli bağımsız ve tarafsız niteliğe sahip arabulucu taraflar arasındaki ihtilaflar hakkında herhangi bir karar alamaz, hatta tarafları bir anlaşmaya varmaya zorlayamaz (Şıpka, 2007). Arabulucu yalnızca taraflar arasındaki iletişimi kolaylaştırır ve müzakere aşamasını başlatmaya ve devam ettirmeye yardımcı olur (Şıpka, 2007).

2.4. Uzlaştırma

Türk hukuk sisteminde düzenlenen uzlaştırma kurumunun hedefi, yükselen suç oranlarını gözeterek, çağdaş toplumun gereksinimlerini karşılamak ve ceza hukukuna yönelik bakış açısını toplumsal ilerlemeye entegre etmektir. Uzlaştırma kurumu içerisinde de aslanan ihtilafların mümkün olan en kısa sürede uzlaşı yoluyla çözüme kavuşturulmasıdır. Bu kurumun toplumsal işlevleri dikkate alındığında, suçun failinin sosyal hayata yeniden adapte olmasının ve mağdur konumundaki kişide oluşan acı, elem, ızdırabın kısa sürede azaltılması ve yok edilmesinin amaçlandığı söylenebilecektir. Uzlaştırma 5271 sayılı CMK ve 5395 sayılı KK kapsamında ve detaylarıyla birlikte de 05.08.2017 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği” kapsamında kendisine yer bulmuştur.

şikayete bağlı suçlar anlamında, suçun faili ile mağduru konumundaki kimselerin kamu gözetimi işığında uzlaşması ile ihtilafın amaçlanan ölçüde çözüme ulaştırılması hedeflenmektedir. Uzlaşmaya konu durumun fail tarafından karşılanması suretiyle mağdur konumundaki kimse bakımından suçtan kaynaklı yaşanan maddi ve manevi zararın ortadan kalkması ve bu ölçüde de sürecin sonunda fail hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair olmadığına ilişkin karar verilmektedir. Tüm bunlar sonucunda ilgili suçu oluşturan fiilin sosyal hayatta hiç yaşanmamış gibi olduğu kabulünden hareketle fail konumundaki kimse hakkında hiçbir adli sicil kaydı tutulmamış olacaktır. Soruşturması aşamasında şüpheli konumuna sahip kişi açısından uzlaşmaya konu durum bakımından kendisine yüklenen borcu ifa etmemesi halinde taraflar arasında akdedilen uzlaşma raporu 2004 sayılı İİK'nın 38.maddesi kapsamında yazılı ilam hükmüne sahip belgeler arasında kabul edilmektedir. Öte yandan uzlaşma konusu edimin yerine getirilmediği durumlarda soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturmaya kaldığı yerden devam olunmaktadır (Bozatay ve Ürünal,2018).

2.5. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri mahkemelerle rekabet edecek ölçüde bir kurguya sahip olmamakla birlikte yargı mekanizmasının hızlı ve daha verimli yürütülmesini sağlamaya yönelik, bu mekanizmaya yardımcı olmak için temellendirilmiş bir yoldur.

2.5.1. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinin Olumlu Yönleri

Mahkemelerin çok yoğun iş yükü altında faaliyet göstermeleri ; hakimlik mesleğinin kapasitesinin yeterli olmadığı; yargısal faaliyetin üçlü sacayağı konumundaki hakim, savcı ve avukat olarak mesleğe başlayacak hukuk fakültesi öğrencilerine yeterli eğitimin verilememesi; adalete ulaşma çabasının hak edene hak ettiğinin dağıtılması fikri çerçevesinde verimli ve etkin bir şekilde sonuç vermediği ; iddia sahibinin hakkını talep ederken açılan davaların vatandaşlara yüklediği mali külfetler, yargılama hukukuna dair güncel ve uluslararası çaptaki en önemli sorunlardır (Yılmaz,2004).

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin öne çıkan en büyük özelliği zaman ile masraftan tasarruf yaratmalarıdır. Diğer bir söyleşiyle, bu yöntemler uyuşmazlıkların daha hızlı ve mümkün olan en az maliyetle sonuca ulaştırılmasına yardım eder ve mahkemenin bu yönde yaşadığı yoğunluğu hafifletir. Yukarıda da yer verdiğimiz üzere yargılama hukukuna dair çokça yapılan şikayet, yargılama maliyetlerinin dava açma iradesini engelleyecek kadar fazla olması ve yargılamaların uzun seneler devam etmesidir. Dava neticesinde masrafların kaybeden tarafça karşılanması, davayı kaybetme olasılığını göze alamayanların mahkemeye başvurmak suretiyle hak arama hürriyetlerini etkin bir biçimde kullanmalarının önüne geçecektir. Bu sebeple, ekonomik bakımdan zayıf konumdaki vatandaşlar haklarını hukuk devletinin gerektirdiği ölçüde talep edememe durumuna düşmekte ve adaletin tam olarak yerine getirilmesi anlamında edilgen durumda olmaktadır. Bunun haricinde her sene artan yargılama harç ve giderleri, tanık, bilirkişi, keşif gibi usul hukukuna dair delil sarf edilen giderler, yargılamanın taraflarına daha da maliyet yüklemektedir. Bu noktada, alternatif uyuşmazlık çözümü yöntemleri, yargılamaya katılan tarafların yukarıda saydığımız birçok maliyete katlanmalarının önüne geçecektir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin bir diğer olumlu özelliği de, gizlilik ilkesinin çözüm sürecinde uygulanabilir hale gelmesi sebebiyle, yargılamaya katılan her iki tarafın güncel ve ilerdeki iletişim ilişkilerinin tahrip olmadan muhafaza edilmesini ve sürdürülmesine olanak sağlamasıdır (Erdoğan,2009).

Yine ağır iş yükü ile bireysel mesleki bilgi eksikliği sebebiyle olağan mahkemelerde çok uzun yargılama usulleri gerekse dahi, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin kendi yapısına has özellikleri sebebiyle bu alandaki yargılama olağan mahkemelere göre çok daha kısa sonuçlanabilmektedir. HMK kapsamında da azami tahkim süresi bir yıl olarak belirlenmiştir ancak özel durumlarda bu süre daha da uzatılabilmektedir (HMK m.427). Bunun yanında, çalışmamızın özünü oluşturan konu dahilinde Sigorta Tahkim yargılamasına ait kuralları genel itibariyle düzenleyen SK'da, buradaki yargılamanın süresinin dört ay olarak belirlendiği ifade edilerek işbu yargılama usulü açısından azami süre düzenlenmiştir (SK m. 30/16). Buna ek olarak aşağıdaki başlıklarda da ayrıntılarıyla ifade edeceğimiz üzere bu yargılama kapsamında verilen hakem kararları kural olarak temyizi kabil kararlar olmasının yanı sıra, bu kararların 40.000,00 TL'yi aşmayan kısmı yönünden olağan mahkemelerdeki kanun yollarına başvurulamayacağı düzenlenmiştir. Ezcümle dava miktarı açısından yüksek tutarlı uyuşmazlıklar hariç olmak üzere, sigortacılık alanında yüksek oranda yukarıda ifade edilen sınırın altındaki konular bakımından tahkim yoluna başvuru tercih edildiğinden, verilen hakem kararlarının kesin olduğu yönünde bir değerlendirmeye varmak çok da yanlış bir tespit olmayacaktır. Söz konusu bu durum hem yargılama süresini kısaltmakta hem de başvuran yanın hakkına bir an önce kavuşmasına, alacağını da yine aynı şekilde bir an önce tahsil etmesine olanak tanımaktadır.

2.5.2. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinin Olumsuz Yönleri

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin dezavantajları üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu olumsuzluk yönleri şu şekilde sıralanabilmektedir.

- Karşı tarafa bu yöntemleri önermenin güçsüzlük olarak değerlendirilmesi;
- Bu yolların uyuşmazlığa taraf olanların iddialarını ve savunmalarını karşı tarafa açık etmesi;

- Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin tarafların elinde olan belgelerini ibraz etmeden önce uzlaşma imkanını engelleyebileceği düşüncesi;

- Bu yöntemler sonucu ortaya çıkan kararın kimi zaman kesin ve bağlayıcı nitelik arz etmemesi sebebiyle tarafların sonucu verimli bir biçimde algılayamaması (Arıcı, 2012)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAHKİM KAVRAMI VE TAHKİM HUKUKU

3.1. Genel Olarak

Yukarıdaki başlıklarda da ifade ettiğimiz gibi tahkim ve tahkim hukuku temelde çok eski bir kurumdur ve mahkemelerin devletler tarafından tekelleştirilmesinden önce uyuşmazlıkları çözmek için kullanılan bir yargısal yol olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tahkim ifadesi kavram itibariyle üst başlık olarak nitelendirilen bir sözcüktür. Cebe (2018)'ye göre "Tarafların aralarında imzalamış oldukları sözleşmeden doğan uyuşmazlıkların devlet mahkemeleri yerine tahkimde hakem kurulu huzurunda çözüme kavuşmasını istedikleri yönündeki iradelerini yazılı bir biçimde beyan etmeleri sonucu tahkim sözleşmeleri ortaya çıkar." Akıncı (2016)'ya göre "Tahkim, tahkim sözleşmesi ile hayat bulur ve tahkim sözleşmelerinde taraflar devlet mahkemelerinin yetkisini kaldırarak uyuşmazlığının hakemlerce kesin ve bağlayıcı olarak çözümlenmesi noktasında anlaşılır. Böylece hakemler tahkim sözleşmesi bulunması durumunda uyuşmazlığı bakabilirler." Yargıtay ise 9. HD., 17.9.2014 tarih ve 2014/22697 E., 2014/26896, K. sayılı kararında tahkimi şöyle tanımlamıştır: "Tahkim bir sözleşme olup, tarafların aralarında çıkmış ya da çıkacak olan bir uyuşmazlığın çözümünü bir veya birkaç kişiye bırakmak hususunda anlaşmalarıdır. Bir başka tanıma göre tahkim sözleşmesi, uyuşmazlıkların çözümünde, tarafların devlet yargısı yerine hakem denilen özel kişileri yetkili kılmalarıdır."

Tahkimi düzenleyen mevzuattan hareketle tahkimin tanımını yapmak gerekirse; tahkim, kanunun tahkim yoluyla sonuca ulaştırılmasına izin verdiği konular dahilinde olmak üzere, taraflar arasında doğmuş veya ilerde doğması muhtemel uyuşmazlıkların mahkemeler nezdinde çözüme kavuşturulmasının aksine, hakemler vasıtasıyla ile çözümlenmesi hususunda tarafların anlaşmaya varmaları şeklinde nitelendirilebilir. Bu tanımdan hareketle, tahkim usulü kapsamında mahkemelerde görev yapan hakimlerin aksine hakemler uyuşmazlığı çözmekte görevlidirler. Diğer bir ifadeyle, bir hakkın dağıtımı konusunda uyuşmazlık içinde olan iki yanın, bu uyuşmazlığın özel kişiler tarafından incelenip hükme ulaştırılması hususunda

anlaşmaya varmalarına tahkim denmektedir (Yavuz,2009). Uyuşmazlığı çözüme kavuşturmakla görevli kimseler de hakem olarak adlandırılmaktadır. Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki hakemlerin kendilerine tevdi edilen uyuşmazlığı sonuca vardırarak ve çözmek noktasında resmi sıfatları bulunmamaktadır (Nomer ve diğerleri ,2003).

Tahkimin pratikteki ilk örnekleri, ad hoc tahkim şeklinde ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde her uyuşmazlık özelinde tarafların re'sen oluşturduğu ad hoc tahkim usulüne ek olarak uyuşmazlığı çözmek için organları olan bir kurumun varlığı da gerekmiş ve bu amaç çerçevesinde ulusal ve uluslararası tahkim kurumları ortaya çıkmıştır (Demircan,2005). Tahkim usulüne ilişkin uygulamaların birden çok farklı türü mevcuttur. Bu türler özellikle ulusal ve uluslararası tahkim; ihtiyari tahkim ve zorunlu tahkim temelinde şekillenmektedir. Ulusal tahkim, ülke sınırları içerisindeki hukuki uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmak için ulusal mevzuatın gözetilmesi suretiyle yargılamanın yapılması esasına dayanmaktadır. Uluslararası uyuşmazlıkları çözmek için mevcut olan uluslararası tahkim uygulaması ise ulusal ölçekteki tahkime göre daha geniş bir çerçeve içinde görevini yapmaktadır.

Ülkemizdeki ulusal tahkim kurumu HMK kapsamında buna karşılık uluslararası ilişkiler kapsamında gündeme gelen uluslararası tahkim ise MTK kapsamında düzenlenmiştir. Ulusal tahkim uygulamasında öne çıkan özellik, tahkimin ihtiyari olarak alternatif bir yol olmasıdır. İstisnai durumların haricinde, yürürlükten kaldırılan 1086 HUMK çerçevesinde ve şu anda ülkemizde yürürlükte olan HMK içerisinde tahkim sistemi ihtiyari veya başka bir deyişle gönüllü olarak tarafların başvuracağı bir yol şeklinde düzenlenmiştir. Bu sebeple mahkemeler nezdinde örgütlenen devletin yargı mekanizmasının alternatifi olan tahkim sistemine başvurulmak suretiyle uyuşmazlıkların çözüme ulaştırılması imkanı gündeme gelecektir.

3.1.1. İhtiyari ve Zorunlu Tahkim

Devlet bazı uyuşmazlıkların çözüme ulaştırılması amacıyla tahkime başvuru getirmekte iken, bazı uyuşmazlıklar kapsamında ise tahkime başvurma hususunda uyuşmazlığa taraf olan kişi veya kurumlara seçme hakkı öngörmüştür. Bu kapsamda tarafların, uyuşmazlığın çözümü noktasında tahkim yoluna başvurma hususunda

özgürce hareket alanı olup olmamaları nazarında tahkim uygulamaları ihtiyari (isteğe bağlı) ve zorunlu olmak üzere iki şekilde kategorize edilmektedir.

3.1.1.1. İhtiyari (İsteğe Bağlı) Tahkim

Tahkim yoluna başvurup başvurmama noktasında uyuşmazlığa taraf olan kişi veya kurumların iradelerine imkân tanınmışsa ihtiyari tahkimin söz konusu olabileceği söylenebilecektir. İhtiyari tahkim, tarafların karşılıklı mutabakata varmasıyla, aralarında mevcut olan uyuşmazlığın çözümü noktasında özel kişilere yetki vermesine ve uyuşmazlığın özel kişiler aracılığıyla muhakeme edilip hükme ulaştırılmasına denmektedir. İhtiyari tahkim çerçevesinde uyuşmazlığa taraf olan kişi veya kurumlar tahkime başvurup başvurmama konusunda serbest hareket ederler. Diğer bir söyleyişle ihtiyari tahkim kapsamında tarafların uyuşmazlıklarını tahkim aracılığıyla çözüp çözmemelerinde, hakem veya hakemleri tayin etmede, hakemlerin inceleyip çözüme ulaştıracağı uyuşmazlıkları tespit etme gibi hususlarda kendi iradeleri ön plandadır. Tarafların, uyuşmazlığın çözümü hususunda başka yollar da mevcut olmasına rağmen hakeme başvurmak noktasında anlaşmaya varmaları ile uyuşmazlığın çözümünü kendilerinin haricinde başka birisine tevdi etmeleri mümkündür. Bu uygulama isteğe bağlı olarak değerlendirildiğinden ve söz konusu bu uygulamaya uyuşmazlığın her aşamasında başvurulabileceğinden ihtiyari tahkim bu noktada zorunlu tahkimden ayrılmaktadır. Taraflar tahkim yoluna başvurmak konusunda serbest bulunmaktadır fakat, tahkim yargılaması sonucunda verilen karar ile aynen mahkemenin kararında olduğu gibi bağlı bulunmaktadır (Bacanlı,2016). Çalışmamızın esasını oluşturan sigorta tahkim uygulaması da tüm bunlar nezdinde bir değerlendirme yapıldığında aşağıda da detaylarıyla açıklayacak olduğumuz üzere bir ihtiyari tahkim yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.1.2. Zorunlu (Mecburi) Tahkim

Kanun koyucu bazı uyuşmazlıklar kapsamında ise yukarıda bahsedilenin aksine uyuşmazlığın taraflarının uyuşmazlığın çözümü noktasında tahkime başvurmalarını zorunlu kılmış ve tahkim şartı öngörmüştür. Zorunlu tahkim olarak adlandırılan bu usul kapsamında uyuşmazlığın çözümü noktasında tarafların iradelerine bakılmaksızın tahkime gitme zorunluluğu öngörülmüştür. Burada şartların

var olması durumunda uyuşmazlığın çözümü mutlaka kanunla belirlenen hakem veya hakem kurulu aracılığıyla gerçekleştirilecektir. Başka bir deyişle, tahkim usulünün başlatılması noktasında tarafların iradelerine bağlı kalınmadan, kanun hükmünün öngördüğü bir zorunluluk mevcutsa, söz konusu tahkim usulünün zorunlu olduğu söylenebilir. Örnek olarak ÇEK'in 14. maddesinde, çeltik sulamasında kullanılacak olan kurumlandırılmış suların, devletin, özel idarelerin veya vakıflara ait olması durumunda bunun kullanımı hususunda çeltik çiftçilerinden belli bir dönüm başına alınması gereken su parası her iki tarafın ortak iradesiyle kararlaştırılacaktır. Fakat tarafların bu bedel noktasında anlaşamamaları halinde çeltik komisyonlarının söz konusu uyuşmazlığı hakem sıfatı ile halledeceği düzenlenmiştir. Tüketici hakem heyetleri de yukarıda bahsedilen zorunlu tahkim kapsamında örnek olarak gösterilebilecektir.

Zorunlu tahkimin öngörüldüğü durumlarda, bu kapsama giren uyuşmazlıklar bakımından bir görev hükmü düzenlediğinden, söz konusu bu hüküm hem tarafları hem de uyuşmazlığın çözümünü sağlayacak mahkemeleri bağlamaktadır. Bu noktada taraflar zorunlu tahkime konu olan uyuşmazlıklarda mahkemelerde dava açma yoluna gidemeyeceklerdir (Türel, 2004). Derdest olan bir dava kapsamında uyuşmazlığın zorunlu tahkime tabi olduğunu taraflar dilekçelerinde ileri sürmese dahi bu husus mahkeme tarafından re'sen dikkate alınacak ve görevsizlik kararı ile yargılama sonlandırılacaktır. Taraflar zorunlu tahkime tabi olan bir uyuşmazlığı ihtiyari tahkim kapsamında çözümleyemeyecektir. Zorunlu tahkim sürecinde uygulanması gereken usul, zorunlu tahkim hükmünü içine alan kanunların bazılarında belirtilse dahi bu kanunlar kapsamında çoğu zaman zorunlu tahkim usulü belirtilmeden sadece hakemler veya hakemlerin seçim süreci hakkında hükümlere yer verilmiştir. Zorunlu tahkime konu olan uyuşmazlıklar kapsamında uygulanacak tahkim usulünün ilgili kanunda gösterilmediği durumlarda, HMK'nın ihtiyari tahkime dair hükümleri burada uygulama alanı bulacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA TAHKİMİ

4.1. Sigorta ve Sigorta Sözleşmesi Kavramı

Geçmişten bugüne kadar insanoğlu yaşamını daha kolay getirecek pratik uygulamalar üzerinde çalışmış ve bunun neticesinde çok sayıda icat gerçekleştirmiştir. İnsanoğlu pratik yaşama kazandırdıkları bu icat ve uygulamalar sayesinde hakimiyet alanını genişletmiş ancak bu durum gerek tabiatın gerekse diğer insanların söz konusu icat ve uygulamalar ile bunların etki alanına verdikleri zararları artırmıştır (Ulaş,2012).

İnsanların yukarıda bahsettiğimiz durumlar neticesinde ortaya çıkan zarar ve kayıpları tek başına tazmin etmeleri halinde, bunun sonucunun hem zarara yol açan kişi hem de genel anlamda tüm toplum nezdinde ağır bir yük oluşturacağı da tartışmadan uzak bir görünüm arz etmektedir. Bu nedenle söz konusu zarara yol açan veya açma potansiyeli olan bireylerin bazı şartlar altında zararın konusunu oluşturan olayların ağır ekonomik sonuçlarından az etkilenmek veya tamamen kurtulmaları adına potansiyel tehlikelere ilişkin riziko gerçekleşmeden önce önlem alma yoluna gidilmiştir. Bu durumda çağlar boyu giderek gelişen ve çeşitliliği çok fazla artan sigorta kavramının ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Sigorta kurumunun temelinde; bir kişinin uğradığı zarar bakımından, yaşanan bu zarara benzer kategoriler altında aynı tehlikeyle karşılaşma olasılığı olanların bu zararın tazminini birlikte yüklenmesi yatmaktadır. Böylece aynı rizikoyu yaşama ihtimali olanların havuza koydukları katkıyla birlikte potansiyel mağdurlar içerisinde gerçek anlamda mağduriyete uğrayan kişinin karşılaştığı maddi külfet havuzdaki miktardan karşılanacak ve sosyal yaşamdaki düzen bozulmaksızın söz konusu zararın rahat bir biçimde tazmininin önü açılacaktır (Kender, 2016).

Sigorta sözleşmesi TTK'nın 1401.maddesi çerçevesinde düzenlenmiştir. eTTK'da yer alan tanım, Hükümet tasarısı metni ve TTK kapsamındaki düzenleme karşılaştırıldığında sigorta sözleşmesinin niteliği konusunda birbirinden farklı cümle yapıları tercih edilmekle birlikte içerik bakımından hedeflenen anlam yapısı ve sistematik aynı doğrultudadır. Hükümet tasarısında yer alan ifadeler eski kanun yazma şeklinden kaynaklı olarak "sigorta öyle bir sözleşmedir ki" şeklinde başlarken, TTK

kapsamında yer alan tanım günümüz Türkçesine daha yakın ve akıcı bir cümle yapısı dikkate alınarak düzenlenmiştir (Demir, 2009).

İlgili madde hükmüne göre “Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir”.

Sigorta sözleşmesi mahiyeti itibariyle birçok alanda etki doğurduğundan bu sözleşmenin hukuki düzenlemeler nezdinde tarif edilmesinin sağlıklı olmayacağını savunan görüşler de mevcuttur (Rayegan, 2008’den aktaran Demir, 2009). TTK bağlamında sigorta sözleşmesi kavramı tanımlanırken bizce sözleşme teriminin kullanılması yerinde olmuştur. Bu ifadeyle birlikte sözleşmenin tarafların karşılıklı rızası sonucu oluşan özelliğine dikkat çekilmiştir. Sigorta sözleşmesi sözleşmenin tarafları arasında sürekli biçimde borç ilişkisi yaratan bir hukuki işlem konumdadır. Sözleşme süresi boyunca riziko ile prim arasında uyum sağlanması şartı da bu sözleşmelerin devamlı bir borç ilişkisi yaratan sözleşmeler olduğunu doğrular niteliktedir. (Rayegan, 2008’den aktaran Demir, 2009).

Yukarıdaki hususlara ek olarak önemle belirtmek isteriz ki sigorta sözleşmeleri geçmiş yüzyıllarda öne çıkanın tersine şansa bağlı olan bir sözleşme görünümüne sahip değildir. Bu sözleşmeler kapsamında sigortacının sorumluluğu rizikonun ortaya çıkmasıyla değil, sözleşmenin akdedilmesiyle birlikte başlamaktadır (Rayegan, 2008’den aktaran Demir, 2009).

Sigorta sözleşmeleri genel olarak belirtmek gerekirse;

- Karşılıklı rızaya dayalı sözleşmelerdir.
 - Taraflar arasında taahhütler içeren çift taraflı sözleşmelerdir.
 - Sözleşmenin tarafları bakımında devamlı bir borç ilişkisi inşa ederler.
 - Geçerliliğini devam ettirmesi sözleşmenin tarafı olanlarının azamı iyi niyetini şart koşmaktadır.
 - Taliki şarta bağlı sözleşmeler kapsamında değerlendirilememektedirler.
- (Can, 2007).

Sigorta sözleşmesinin taraflar arasında karşılıklı taahhütler içermesi, istenilen özellikte ve kişiyle yapılması gibi irade serbestisine tabi olması, şansa bağlı bir görünüme sahip olmaması TBK'nın sözleşme hukukuna dair düzenlemelerine tabi olması durumunu doğurmaktadır. Sözleşme serbestisi anlam itibarıyla bir sözleşmeyi yapıp yapmama, istenilen tip ve içerikte yapma, karşı tarafı seçme kurulmuş bir sözleşmeyi ortadan kaldırma ve değiştirme yetkisi verir (Eren,2008). Sigorta hukukunda esas olarak sözleşme serbestisi ilkesi benimsenmiş olmasına rağmen bu serbesti Borçlar Hukukundaki sözleşme serbestisiyle farklar arz eder. TBK kapsamındaki hükümlerin çoğunun yedek hükümler olması emredici hüküm sayısını azaltmıştır. Ancak sigorta hukukundaki yedek hüküm sayısı TBK'ya nispeten daha azdır (Demir,2009).

4.2. Sigorta Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü

Türk hukukunda 01.10.2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmak suretiyle yürürlüğe giren HMK'dan önce yürürlükte olan HUMK kapsamındaki tahkime ilişkin hükümler oldukça eskimiş bulunmakta ve güncel uygulamaları karşılamaktan oldukça uzak bir konumdaydı (Özdamar, 2013). Gün geçtikçe artan dosya yükünden kaynaklı yargılama hızının da buna paralel biçimde her geçen gün yavaşladığı gerçeğinden hareketle, dosyaların bilirkişilere atanması, bilirkişilerin raporlarını hazırlaması gibi süreçlerde söz konusu bu sürelerin daha da uzadığı ve üstüne eklenen masraflar nedeniyle hak sahiplerinin haklarını tam zamanında ve etkin bir biçimde alamadığı bir durum ortaya çıkmıştır. Tüm bunlardan kaynaklı birçok kimsenin Anayasa tarafından muhafaza altında olan hak arama hürriyeti büyük ölçüde zarara uğramaktaydı. Bu olumsuzlukların önüne geçilmesi ve hukuki uyuşmazlıkların daha hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulabilmesi adına birçok kesim tarafından alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin hukuk sistemimize etkin ve verimli olacak şekilde entegre edilmesi düşüncesi ortaya çıkmıştır (Güzeloğlu ve Kurban, 2017). Bu öneriler ve girişimlerin neticesinde SK'nın 30. maddesinde yapılan değişiklik kapsamında Türk Sigorta Hukuku mevzuatında tahkim yargılama kurumu oluşturulmuş bulunmaktadır. Bu düzenleme akabinde Hazine Müsteşarlığı konuya dair olarak bir önemli düzenleme daha gerçekleştirmiştir. Bunlardan birincisi Kanununun 30'uncu maddesine dayanılarak bunun uygulamasına yönelik hazırlanan "Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik" tir. Tüm bunların yanında söz konusu düzenlemelerin uygulanışı noktasında uygulamada bazı aksama ve problemlerin ortaya çıkması sonucunda bunların

giderilmesine ilişkin olarak bir yandan SK'nın 30'uncu maddesinde değişiklikler yapılmış, diğer yandan 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yine bu alanda birtakım yeni kanuni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

4.3. Sigorta Tahkim Komisyonu

4.3.1. Komisyon Teşkilatı

Sigorta tahkim komisyonu teşkilatı genel olarak komisyon başkanlığı ile komisyon müdür ve müdür yardımcıları, raportörler ile diğer çalışanlardan meydana gelmektedir. Komisyon başkanlığı toplam beş üyeden oluşmakta ve komisyonun merkezi de İstanbul'da yer almaktadır (SK m. 30/2). Komisyonun görevleri arasında bir taraftan karar alma mekanizması çerçevesinde kendisine yüklenen işlemleri gerçekleştirmek diğer yandan ise müdür ve müdür yardımcıları aracılığıyla kendisine yapılan başvuruların usulüne uygun bir biçimde değerlendirilmesini ve hükme bağlanmasını sağlamak yer almaktadır. Sigorta tahkim komisyonu, SK'nın 30.maddesinin 3.fıkrasına göre "Müdür ve müdür yardımcılarını atamak, birlikçe ayrı bir hesapta izlenecek olan Komisyonun bütçesini hazırlayarak Birliğe sunmak, tahkim sisteminin adil, tarafsız ve etkin bir biçimde işleyişini sağlamak için gerekli önlemleri almak, komisyonun faaliyet sonuçları hakkında yıllık rapor hazırlayarak Birliğe ve Müsteşarlığa göndermek, bilgi işlem alt yapısını hazırlamak, kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yapmak" şeklinde sıralanacak görevleri yerine getirmekle sorumlu bulunmaktadır. Komisyon bu anlamda, açıkçası sigorta tahkimi sisteminin koordinasyonunu sağlamak bakımından görevlendirilmiştir.

4.3.2. Komisyon Sekreteryası

4.3.2.1. Müdür ve Yardımcıları

Komisyonla bağlı olarak çalışmak üzere bir müdür ve iki müdür yardımcısı ile raportörler ve yeterli sayıda personel görevlendirilmektedir. Müdür ve müdür yardımcıları Başkanlık tarafından; raportörler ve diğer personel ise müdürün önerisiyle yine Başkanlık tarafından atanmaktadır (SK m. 30/5). Komisyon müdürü ve müdür yardımcılarının atamasının yapılmasının akabinde, söz konusu bu durum on iş günü içerisinde Hazine ve Maliye Bakanlığı'na yazılı şekilde bildirilmektedir (STY. m.7/1).

Sigorta Tahkim Komisyonu'nda görev yapacak müdürün belirli bazı nitelikleri sağlanması gerekmektedir. Bu niteliklerden ilki, komisyon müdürünün, sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında kanunen aranan -mali güç dışında- niteliklere sahip olmasıdır. Bu noktada Komisyon müdürünün en az 4 yıllık yüksek okul mezunu olması aranan şartlardan bir tanesidir. Komisyon müdürünün, sigorta hukuku alanında en az 2 yıl veya sigortacılık sektöründe en az 5 yıl deneyime sahip olması da zorunlu bir unsurdur. (SK.m.30/5-a, b, c). Komisyonda görev yapacak müdür yardımcılarının da yine SK'nın 30.maddesinin 5.fıkrasındaki niteliklere sahip olması aranmaktadır. Fakat komisyonda görev yapacak müdür yardımcılarında 5.fıkranın c bendinde yer alan nitelikler aranmamaktadır. Tüm bunlara ek olarak, tahkim komisyonunda görev yapacak müdür yardımcılardan en az birinin sigortacılık sektöründe iki yıllık deneyiminin bulunması zorunlu olarak belirtilmiştir (SK.m.30/6).

Komisyon müdürü, komisyon teşkilatının başı olmasının yanı sıra, yargılama faaliyeti kapsamında da önemli görevler almaktadır. Örnek vermek gerekirse, sigorta hakemlerinin reddine dair talepler komisyon müdürü tarafından incelenmektedir. (SK.m.30/15; STY.m.7/ç). Müdürün bu yargısal görevi kimi yazarlar tarafından doktrinde bazı yönlerden eleştirilmiştir. Gerçek anlamıyla hakemlerin atanmasının komisyon başkanlığı tarafından yapılması ve fakat hakemlerin reddin taleplerinin ise komisyon başkanlığının aksine komisyon müdürü tarafından incelemesi, atama ile görevden alma arasındaki dengeye zarar vermektedir. Buna ek olarak, komisyon müdürünün atamasının da tahkim komisyonu başkanlığınca yapıldığı düşünüldüğünde, tahkim komisyonu başkanlığının yapısının sigorta şirketleriyle daha yakın olduğu eleştirileri bağlamında hakemlerin reddedilmesine yönelik taleplerin değerlendirilmesi bakımından tarafsızlığın zarar göreceğine yönelik iddialar da bu noktada dile getirilebilmektedir (Yeşilova Aras ve Yeşilova,2014).

Sigorta Tahkim Komisyonu başkanlığı, komisyon müdürü ve müdür yardımcılarının görev yapacağı süreyi ve görev süresi boyunca alacağı ücreti tayin etme yetkisine sahiptir. Müdürün herhangi bir nedenden dolayı görevinden ayrılması durumunda komisyon başkanlığınca en geç iki hafta içerisinde komisyona yeni bir müdür atanır. Komisyon başkanlığı tarafından yeni bir müdür atanıncaya kadar, başkanlığın belirlediği müdür yardımcılardan birisi ayrılan komisyon müdürünün yerine vekaleten görev almaktadır (STY.m.7/4). Komisyon müdürünün genel olarak

personel ihtiyacının tespitini yapmak, personel alınmasına ilişkin işlemlerin yürütülmesini sağlamak, hakemlerin reddine yönelik taleplere ilişkin bu talepleri karara bağlamak, hakemlik ücreti, komisyona katılım payı, başvuru ücreti gibi konularda Hazine ve Maliye Bakanlığı'na görüş vermek ve kendisine komisyon başkanlığı tarafından tevdi edilen diğer işleri ifa etmek gibi görevleri bulunmaktadır (STY.m.7/3).

4.3.2.2. Raportörler

SK'nın 2. maddesinin (o) bendine göre sigorta raportörü, "sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Komisyona intikal etmiş şikâyetler üzerinde ön incelemeyi yapan kişiyi" ifade etmektedir. Raportörler sigorta tahkimi uygulamasına göre hayat ve hayat dışı şeklinde sigorta gruplarına ayrılmakta ve görev yaptıkları gruba uygun uyuşmazlıklar kapsamında kendilerine verilen görevleri yerine getirmektedirler (SK m. 30/7). 2013 yılında SK'nın 30. maddesinin 12. fıkrasında yapılan değişik neticesinde bu yargılama bakımından hakem kararlarına itiraz usulü sisteme dahil edilmiştir. Bu bağlamda itiraz yetkilisi kavramı da kanunun uygulama alanını gösteren STY'ye dahil edilmiştir. İtiraz yetkilisi, "itiraz hakem heyetine intikal etmiş dosyalar üzerindeki ön incelemeyi yapan kişiyi" ifade etmektedir (STY m. 4/1, i). İtiraz yetkilisinde olması gereken özellikler SK ve STY'de düzenlenmemiş olmasının yanında bu yetkililerin konuları nitelikleri gereği raportörler ile aynı olması sebebiyle raportörlerde olması gereken özelliklerin itiraz yetkilisinde de aranmasını düşünmekteyiz. Bu noktada Komisyon nezdinde çalışacak sigorta raportörleri de, SK'ya göre, Komisyon müdüründe aranan nitelikleri taşımak zorundadırlar (m. 30/9) (Yaşar,2018).

4.3.2.3. Sigorta ve İtiraz Hakemleri

SK'nın 2. maddesinin n bendine göre sigorta hakemi, "Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkları çözen kişiyi" ifade eder. Sigorta tahkimi sistemine itiraz kurumunun gelmesiyle birlikte bazı hakemlerin ise "itiraz hakem heyeti" nde yer alması olanaklıdır (Yaşar,2018). İtiraz hakem heyeti, STK'nın

4.maddesinin 1.fıkrasının 1 bendinde “Sigorta hakem kararlarına karşı yapılan itiraz talebini incelemek üzere Komisyon tarafından oluşturulan üç kişilik hakem heyeti” şeklinde tanımlanmıştır. Sigorta hakemi olmak isteyen adaylar, Müsteşarlık tarafından yapılacak veyahut yaptırılacak sınavda başarı sağlamalıdır (STY m. 13/A-1). Sınav, itiraz hakem heyetinde yer almak isteyenler ile diğer hakem adayları için ayrı ayrı yapılmaktadır (STY m. 13/A-1). Sınavda başarılı olanların hakem listelerine kaydolmak için Komisyona başvurmaları gerekmektedir. Başvurusu uygun görülenler kabul için Müsteşarlığa bildirilmekte ve Müsteşarlığın kabul etmesi halinde sigorta hakemleri için ayrı, itiraz hakem heyetinde yer alacak sigorta hakemleri için ayrı olmak üzere iki liste tutulmaktadır (STY m. 14/1). Bir hakem sadece bir listede yer alabilmektedir (STY m. 14/1). Hakemlerin ismi hayat ve hayat dışı sigorta grupları için ayrı ayrı olmak üzere Komisyon tarafından tutulan listeye kaydedilmektedir (STY m. 14/2). Sigorta hakeminin ismi, sigorta hakemliği yapmak için gereken nitelikleri kaybetmişse veya tarafsızlık ilkesine aykırı hareket ettiği tespit edilmişse sürekli olarak; kendisine ulaşan dosyaları bir yıl içinde en fazla üç kez zamanında sonuçlandırmamışsa bir yıl süreyle listeden silinmektedir (SK m. 30/11; STY m. 14/4). Sigorta hakemliği ücret karşılığında yapılmaktadır. Hakemlik ücreti Komisyonun görüşü alınarak Müsteşarlıkça belirlenmektedir. Hakem ücreti Komisyon tarafından ödenmektedir (SK m. 30/17) (Ulaş,2007).

4.3.2.3.1. Hakemlerin Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı

Bağımsızlık kavramı temel olarak hakemlerin hiçbir açıdan taraflarla bir ilişki içerisinde olmaması anlamına gelmektedir. Bu kapsamda hakemlerle taraflar arasında uyumsuzluğa konu olay dışında herhangi bir ekonomik ve sosyal münasebetin varlığı hakemlerin bağımsızlığını zedeleyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine bununla birlikte hakemin uyumsuzluğun taraflarından birisiyle menfaate dayalı bir ilişkisinin olması da bağımsızlığı zedeleyen unsurlardan birisi olarak değerlendirilebilir. Uyumsuzluk hakemi bağımsızlığı etkileyen söz konusu bu durumları bertaraf edebildiği ölçüde önündeki olaya objektif açıdan bakabilir. Uyumsuzluğa taraf olanlar bakımından hakemin bu kişi veya kurumlardan birisinde çalışması ve yine uyumsuzluğun taraflarından birisiyle ailevi anlamda yakınlığı olan birisinin hakem

olarak görevlendirilmesi de bağımsızlığı büyük ölçüde zedeleyen örneklerin en önemlilerinden ikisini teşkil etmektedir (Şanlı, 1986'den aktaran Karaca, 2015).

Tarafsızlık bağlamında bir değerlendirme yapmak gerekirse bu kavram da hakemin uyuşmazlığın çözümüne yönelik süreç içerisinde merkezde yer alan hususa ilişkin bir eğiliminin olmaması ve bunun neticesi olarak dilekçeler teatisinden, nihai karara kadar olan süreçte taraflardan birisine avantaj yaratacak şekilde eylemde bulunmaması olarak tanımlanabilir (Karaca,2015). Bu noktada tahkim kurumunun tarafların ortak iradeleri sonucunda oluşması durumunun söz konusu bu bağımsızlık ilkesinin önüne geçemeyeceği de rahatlıkla söylenebilecektir. Bağımsızlık ve tarafsızlığa atfedilen söz konusu bu önem tahkimin özünde yer alan “tarafların iradesi” kavramını bir ölçüde etkisiz kılmakta ve bertaraf etmektedir. Bağımsızlık ve tarafsızlık kavramları doğrudan doğruya kamu düzenini ilişkin bir durumdur. Hakemlerin uyuşmazlığın tarafları aracılığıyla seçilmesi, hakemlerin de hakimler de olduğu gibi yargı görevini ifa etmeleri sebebiyle, tarafsızlık ve bağımsızlık ilkesinin önünde bir engel teşkil etmemektedir. Tüm bunların yanında tahkim yargılaması kapsamında hakemlerin bağımsızlığı ile genel mahkemeler düzlemindeki hakimlerin bağımsız olması durumunun birbirinden farklılaştığı bazı alanlar da mevcut bulunmaktadır. Hakimlerin bağımsız olması temelini Anayasa'da da kendisine yer bulan kuvvetler ayrılığı ilkesinden almakta ve hakimlere yine Anayasanın 138.maddesinde yer aldığı üzere hiçbir makam ve mevki tarafından talimat verilmesini yasaklayan bir görünüm içerisinde karşımıza çıkmaktadır. Hakemlerin bağımsızlığı kavramı ise hakemlerin uyuşmazlığın taraflarıyla aralarında mevcut olan ilişkiden ortaya çıkmakta ve taraflara yukarıda belirttiğimiz kıstaslar dahilinde mesafeli olmasını kapsamaktadır (Karaca,2015). Bağımsızlık ve tarafsızlık kavramlarına ilişkin nitelermeleri ve ayrımları belirttikten sonra yeri gelmişken hakemlerin bağımsızlığı kavramının pratikte kimi durumlarda hakimlerin bağımsızlığına nazaran daha önemli bir boyutta değerlendirebileceğini belirtmek istiyoruz. Söz konusu bu nedenlere örnek olarak hakemlik mesleğinin, mesleğin dinamikleri itibariyle başkaca mesleklerle birlikte yapılmasının olağan olması durumu ve uyuşmazlığa bir yönden taraf olabilecek avukatlık, bilirkişilik gibi mesleklerin hakemlikle birlikte yapılması durumunda bağımsızlık kavramının sınırlarının net çizilmesinin daha da önem arz edeceği

söylenebilecektir. Bu gibi durumlarda uyuşmazlık hakemlerinin karşılaşılabileceği olduğu olası menfaat çatışmaları da hakimlere kıyasla daha fazla olabilecektir.

4.3.2.3.2. Hakemlerin Hukuksal Sorumlulukları

Hakemin sorumluluğuna yönelik olarak mevzuatımızda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Hakemin sorumluluğunu bu noktada kıyasen incelemek gerekirse yabancı hukuklarda hakemin sorumluluğun nasıl düzenlendiğinin tespiti bakımından özellik arz eden Alman hukukuna göre, hakemin sorumluluğu iki açıdan ele alınmaktadır. Özellikle uyuşmazlığın hatalı bir biçimde ele alınması ve incelenmesinin büyük zararlara neden olabileceği üzerinde durulmaktadır. Alman hukuk sistemi kapsamında hakemler kasıtlı veya kusurlu olmalarına göre zarar görenlerin talep etmesi durumunda tazminat ödemek zorunda kalmaktadır. Bu noktada tazminatın hukuki nedeni, medeni hukukun genel ilkeleri olarak değerlendirilmektedir. Alman hukukunda hakemler, karar verme süreçlerinde veya hükmün içeriği anlamında merkezde olan hususların mevcut olması adına alınan önlemlerde görevlerini ihlal etmek bakımından sorumluluk altındadırlar. Bu ihlalin beraberinde cezai sorumluluğu gerektirmesi durumunda hakemin ayrıca cezai sorumluluğu mevcuttur. Hakemin kendisine tevdi edilen dosyanın esaslı noktalarını kısımlarını gözetmemesi, yükümlülüğün en ağır haliyle ihlalidir. Hukukumuzda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen bir kararda “Taraflarla hakemler arasındaki ilişkinin akdi nitelikte olduğu, dolayısıyla taraflarla hakemler arasındaki hukuki ilişkinin vekalet akdine tabi olduğu ve hakemlerin hakemlik görevini istenildiği gibi ifa etmemeleri, ve hakemlerin kasıt veya ihmal veya tedbirsizliği nedeniyle Borçlar Kanununun vekalet akdine ilişkin 386 vd. maddelerine göre ve özellikle Borçlar Kanununun 390. maddesinin 1. fıkrası gereğince işçinin sorumluluğuna ilişkin hükümlere göre sorumlu olacağı” ifade edilmiştir (Taşkın,2018).

4.3.2.3.3. Sigorta Tahkim Yargılamasında Hakemin Reddi ve Yasaklılığı

Sigorta hakemleri ile raportörler tarafsız olmak zorundadır. Sigorta şirketlerinin, reasürans şirketlerinin, sigortacılık yapan diğer kuruluşların, sigorta eksperlerinin, sigorta acentelerinin ve brokerlerin ortakları, yönetim ve denetiminde

bulunan kişiler ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile tüm bu kuruluşlarda meslekî faaliyette bulunanlar ve sigorta eksperleri, sigorta acenteleri ve brokerler sigorta hakemliği yapamaz. SK'nın 30.maddesinin 19.fikrasına göre "Komisyonda görev alanlar, hakemler ve raportörler, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ilgililerin izni olmaksızın açıklayamaz. Ancak, suç teşkil eden hallerin yetkili mercilere duyurulması zorunludur" (Yıldız,2018).

HUMK'un 28.maddesi ve yeni kanun HMK'nın ise 34.maddesi sigorta hakemleri hakkında da uygulanmaktadır (SK m. 30/18). HMK'nın 34. maddesi hakimin davaya bakmaktan yasaklı olduğu halleri belirtmektedir. Eşdeğer bir hüküm STY'nin 18. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre hakem, "Kendisine ait olan veya doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak ilgili bulunduğu uyuşmazlıklara, aralarında evlilik bağı kalkmış olsa bile eşinin; kan veya kayın yönünden altsoyunun ve üstsoyunun; üçüncü dereceye kadar kan veya ikinci dereceye kadar kayın hısımlarının; aralarında evlâtlık ilişkisi bulunan kişilerin uyuşmazlıklarına ve taraflardan birinin vekili vasisi veya kayyım sıfatıyla hareket ettiği uyuşmazlıklar ile tahkim sırasında, yönetim kurulunda bulunduğu tüzel kişiye ait uyuşmazlıklara" bakmamaktadır. Bu tip durumlarda hakemin hakemlik görevinden re'sen -taraflar durumu ileri sürmeden de- çekinmek zorunda olduğu aşikardır. Ek olarak SK'nın HUMK'a ve dolayısıyla HMK'ya yaptığı atıftan dolayı (SK m. 30/ 22) taraflar ve hakemin bizzat kendisi, söz konusu kanunda yer alan hâkimi ret nedenlerine istinaden hakemi reddedebilme hakkında sahip bulunmaktadır. Bu ret nedenleri ayrıca STY'nin 17.maddesi kapsamında da net bir biçimde belirtilmiştir. SK gereği hakemin reddi talebi Komisyon başkanlığına, ret sebebinin öğrenildiği tarihten itibaren 5 iş günü içerisinde dilekçe vasıtasıyla yapılmalıdır. Dilekçeyle yapılan bu talebe istinaden Komisyon müdürü tarafların görüşünü de dinledikten sonra nihai kararını en geç 5 iş günü içerisinde vermektedir (SK m. 30/15). Beş günlük bu süre tarafların görüşlerini Komisyona iletilmesinin tamamlanması sonrasında başlamaktadır (SK m. 30/15). Söz konusu bu hükme karşın STY'nin 17.maddesi kapsamında da hakemin reddi talebinin, atamanın öğrenildiği tarihten itibaren 15 günlük süre zarfında yine dilekçeyle Komisyon başkanlığına yapılacağı düzenlenmiştir. STY kapsamında var olan bu hükmün SK'ya aykırı olduğu doktrinde kimi yazarlarca ifade edilmektedir (Konca,2010). Zira SK uyarınca hakemin reddi kapsamında belirlenen sürenin

yargılamanın her aşamasında başlama potansiyeli bulunmaktayken STY kapsamında hakemin reddine ilişkin düzenlenen süre sadece hakem atamasının öğrenilmesinde sonra başlayacak ve böylece yargılamanın ileri ki aşamalarında ortaya çıkacak hakemin reddine ilişkin sebepler nezdinde bu kurumun işlevselliği fiilen ortadan kalkmış olacaktır. Yönetmeliğin ilgili hükmünün tahkimin hızlilik unsuruyla paralel olduğundan düzenleme alanı bulduğu görüşü bu noktada ifade edilebilir. Ancak pratikte söz konusu yönetmelik düzenlemesinin tarafsız ve bağımsız hakemlerce adaletle bir hükme ulaşma amacıyla olan sigorta tahkim yargılamasının güttüğü amaca zarar vermesi sebebiyle uygulanmaması gerektiği doktrinde belirtilmektedir (Konca,2010). Bu noktada kamu düzeninden olan adalet mekanizmasının tam olarak tesis edilmesi durumunun tahkimin “hızlilik” özelliğinin önüne geçtiği söylenebilecektir. Nitekim bunun yanında normlar hiyerarşisi gereği söz konusu kanun hükmüne aykırı hakemin reddi kurumuna kısıtlama getiren bir yönetmelik hükmünün uygulanma olanağının olmayacağını söylemek de genel hukuk pratikleriyle uyum içerisinde olan bir görüş olacaktır.

Hakemin reddi konusuyla ilgili olarak tüm bu görüşlere ek olarak yine doktrinde yer alan diğer bir görüş kapsamında Kale ve Tunç (2009)’a göre “SK ve STY’de yer alan her iki hüküm birlikte ele alınmalı, reddi gerektiren hususun öğrenildiği tarihten itibaren en geç beş iş günlük süre içerisinde ve her halde hakemlerin atanmasının öğrenildiği tarihten itibaren 15 gün içerisinde ret talebinin Komisyona bir dilekçeyle yapılması gerekmektedir”.

Hakemin reddine ilişkin yapılan talep uyarınca Komisyon müdürünün bu talebi incelemesine kadar ki geçen süreçte sigorta tahkim yargılaması kapsamında belirlenen 4 aylık yasal sürenin işlemeye devam edip etmeyeceği durumu söz konusu uyuşmazlığın hakem heyeti tarafından mı yoksa yalnızca tek hakem tarafından mı incelendiğine bağlı bulunmaktadır. Bu noktada uyuşmazlığın çözümü noktasında tek hakem görevliyse ve bu hakemin de reddi taraflarca talep edilmişse tahkim için öngörülen 4 aylık yasal sürenin duracağı ifade edilmektedir. Ancak uyuşmazlığın çözümü hususunda hakem heyeti görev yapmakta ise söz konusu hakemin reddi talebinin yasal yargılama süresini durdurmayaacağı kabul edilen hakim görüş konumundadır (Kale ve Yücel Tunç, 2009).

Ek olarak belirtmemiz gerekir ki hakemin reddi gibi yargısal bir konuda, Sigorta Tahkim Komisyonu Müdürlüğün yetki verilmesi doktrinde bazı kimseler tarafından eleştirilmiştir. Yeşilova Aras, ve Yeşilova (2014)'ya göre, "Müdürlükçe verilen hükmün, nihai hakem kararının denetimi sırasında, her hâlükârda dikkate alınıp alınmayacağına incelenmesi gerekecektir. Örneğin tarafsızlık ve bağımsızlık şeklindeki yargısal temel hakların tahkimde de sağlanıp gözetilmesi bakımında, mahkemenin denetiminden kaçılmayacaktır." HUMK döneminde, hakem kararlarına karşı temyiz kanun yoluna gidilebilmekteydi (HUMK m. 533). O dönemde hakemin reddi meselesi, tahkim yargısının devamı sırasında ve mahkemelerce çözüme kavuşturulmaktaydı (HUMK m. 521). HMK'nın yürürlüğe girmesiyle hakemlerin kendisinin bu konuyu karara bağlayabileceği kabul edilmişse de verilen kararın hemen, tahkim yeri mahkemesince denetiminin istenebileceği de düzenlenmiştir (HMK m. 417/3). Şayet, tek hakemin veya hakem kurulunun tümünün yahut karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin reddi istenecek ise o hâlde artık doğrudan mahkemeye başvurmak gerekecektir (HMK m. 417/4). Bu halde hakem atanması sürecine ek olarak hakemin reddi müessesesi bağlamında da hukuki anlamda belli güvencelerin bulunması gerektiğini düşünmekteyiz. Komisyon müdürünün yukarıda açıkladığımız sebeplerle birlikte hakemin reddi hususunda yürürlükteki mevzuat uyarınca yetkiye sahip olması hukuki açıdan özellikle denetim anlamında yeterli güvenceyi sağlamamasının yanı sıra sigorta tahkim mevzuatının da ret talebi sonucunda verilecek kararın denetimini sağlamak bağlamında tatmin edici bir denetim mekanizmasını bünyesinde barındırmadığı şeklinde bir yorumda bulunmak yanlış olmayacaktır. Bu konuda sonuç olarak şu söylenebilir ki hakem atamasına ek olarak hakemin reddi talepleri bakımından işletilecek süreç açısından var olan düzenlemeler özellikle Anayasa'nın 36.maddesinde kendisine yer bulan hak arama hürriyetinin özüne uygun düşmeyecek bir biçimde zayıf görünüme sahip bulunmaktadır. (Yeşilova Aras ve Yeşilova, 2014).

BEŞİNCİ BÖLÜM

USUL HUKUKU KURALLARININ SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU NEZDİNDE UYGULANMA ALANI

5.1. Genel Olarak

HMK bünyesinde yer alan ve tahkim müessesini düzenleyen hükümlerle ilgili olarak öncelikli olarak belirtmek gerekir ki bu düzenleme MTK ve UNCITRAL Model Kanunu'na uygun bir şekilde kodifiye edilmiş ve HMK ve bu mevzuatlar arasındaki farklılık giderilmiş bulunmaktadır. Yine önemle belirtmek gerekir ki HMK'da yer alan tahkime ilişkin hükümler nitelikleri itibariyle ihtiyari ve ulusal tahkime ilişkin düzenlemeler içermektedir. Bu noktada HMK'da yer alan hükümler kural olarak MTK'nın düzenlediği alanlarla ilgili olarak yabancılık unsuruna sahip olmayan ve tahkim yeri bağlamında Türkiye'nin belirlendiği uyuşmazlıklar bakımından uygulama alanı bulacaktır. Bu cümlenin mefhumu muhalifinden yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya MTK hükümlerinin uyuşmazlığın tarafları veya hakemler tarafından seçildiği uyuşmazlıklar noktasında MTK hükümleri olaya tatbik edilecektir.

5.2. Tahkim Komisyonu Nezdindeki Yargulamalarda Uygulanacak Usul Hükümleri

5684 sayılı SK kapsamında bu kanunun yürürlüğe girdiği tarih olan 2007 yılında düzenleme alanı bulan tahkim sistemi, kanunun Türk sigorta hukukuna kazandırdığı en önemli yeniliklerden birisi olarak kabul edilmektedir. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce Hazine Müsteşarlığı ve bu Müsteşarlık bünyesindeki Sigorta Denetleme Kurulu, sigorta poliçelerinden kaynaklı uyuşmazlıkların çözümü kavuşturulması veyahut bu çözüme yönelik yardımcı bir alan oluşturulması amacıyla görev ifa etmekteydi (Metezade,2005). Ancak Müsteşarlık kamu hukuku çerçevesinde sektörün düzenlenmesi ve denetlenmesi görevini üstlenmekle birlikte mevzuata aykırı bir durumun söz konusu olmadığı hallerde yapılan uygulamalar nezdinde müdahalede bulunma yetkisine sahip değildi. Sigorta ettiren ve sigortacı arasında ortaya çıkan uyuşmazlığın özel hukuktan kaynaklı olması durumunda sigortalı kimsenin Müsteşarlığa başvurma yetkisi de bulunmamaktaydı. Mahkemelerde dava açılması sonucunda hükmün verilmesinin ise zaman alması, sigortacılık alanında ihtisas mahkemelerinin olmaması gibi sebeplerden dolayı, bu yola başvuran sigortalılar

mağduriyet yaşamakta ve bu sebeple sigorta şirketi ile uzlaşma yolunu tercih etmekteydiler. Sigorta ettiren ile sigortacı tahkim yoluna ise sadece HUMK'un 516 vd. maddeleri gereğince başvurabilme imkanı bulunmaktaydı. Sigorta ettirenin oluşan zararın telafisi için uzun müddet beklemesi, sigortanın ona sağlayacağı faydaları ortadan kaldırmakta ve genel olarak sigortacılık sistemine duyulan güvene de zarar vermekteydi (Metezade,2005). SK'da getirilen tahkim yolu ile sigorta sözleşmelerinden kaynaklı uyuşmazlıkların "devlet mahkemelerine" başvurulmadan daha hızlı, etkin ve mali açıdan daha ucuz bir usulle çözüme ulaştırılması, sigortalıların hak kayıplarının önüne geçilmesi hedeflenmektedir (Özdamar, 2013). Sigorta hukukunda tahkim usulü SK'nın yanında yukarıda da ifade ettiğimiz üzere ikincil mevzuatta da düzenlenmektedir. Bu bağlamda, 2007 tarihinde kabul edilen ve aynı yıl yürürlüğe giren STY ve "2016/23 Sayılı Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik Uyarınca Sigorta Hakemlerinde Aranacak Mesleki Deneyim ile Sigorta Hakemlerine İlişkin Genelge" bulunmaktadır. Ayrıca "Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2009/1)" bulunmaktaydı. Ancak anılan Tebliğ "Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ'in Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Tebliğ" ile 2016 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. SK'da hüküm bulunmayan durumlarda HUMK hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir (SK m. 30/23). Dolayısıyla HUMK'da yer alan tahkim sisteminin temel esas ve usulleri kapsamında sigorta tahkim sistemi temellendirilmiştir. HMK'nın 447.maddesinin 2.fikrasında yapılan "mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır" hükmü dolayısıyla, HMK kapsamında yer alan düzenlemelerin de sigortacılıkta tahkim kapsamında kıyasen uygulanma imkanı olduğu kabul edilmektedir. Ancak tüm bunlara rağmen SK'da düzenlenen tahkim sisteminin kendine özgü (sui generis) ve kurumsal tahkime ilişkin bir sistem karakterine sahip olduğu kabul edilmektedir (Yaşar,2018).

SK'nın 30.maddesiyle yürürlüğe girdiği dönemde usul hukukuna dair genel kanun niteliğinde bulunan HUMK m.516 vd. maddeleri arasındaki uygulamaya yönelik fiili ilişkinin kurulması daha kolay bir görünüm arz etmekteydi. SK niteliği itibarıyla hem sonraki - HUMK'a kıyasla sonradan yürürlüğe girmesi sebebiyle- ve hem de özel - özel bir alanı düzenlemesi sebebiyle- kanun görünümündeydi. Ancak

bugün bu yorumu yapmak çok da kolay olmayacaktır. Zira, HUMK akabinde yürürlüğe giren HMK'nın tahkimle ilgili olan 407 vd. maddelerinde yer alan düzenlemeleri, genel olmasının yanı sıra SK'ya ilişkin düzenlemelerden sonra yürürlüğe girmişlerdir. HMK'ya yönelik özellikle bu mevzuatın tahkim bölümüne ilişkin madde gerekçeleri, bu bölümün mukayeseli hukukta yer alan temelleri ve düzenleniş amaçları, doktrinsel bağlamda yer alan görüşler ve kanun sistematigi anlamında yapısı göz önüne alındığında daha ileri bir düşünce modeliyle yasalaştırıldığı söylenebilecektir (Yeşilova Aras ve Yeşilova, 2014). Bu durumda sonraki-genel kanun mu yoksa önceki-özel kanunun mu sigortacılık alanındaki tahkim uygulamalarında tatbik edileceği hususunun her somut olay ve olgu nezdinde ayrı ayrı değerlendirmesinin yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Öte yandan belirttiğimiz gibi SK'nın 30/23.maddesi kapsamında HUMK hükümlerine yönelik bir yollama yapılmış olmasına karşın, bu yollamayı 2011 yılında yürürlüğe giren HMK'ya yapılmış gibi değerlendirmek kanunun sistematigi açısından daha sağlıklı bir yorum olacaktır (Bilgen,2017). Bu noktada yine önemle belirtmek gerekir ki HMK hükümleri de bu alandaki tahkim usulüne uygun ve makul düştüğü ölçüde kıyasen yapılacak bir yorum çerçevesinde somut uyuşmazlığa tatbik edilmelidir. Zira sigorta tahkim usulü HMK kapsamında belirtilen tahkim usulünden hem şekil ve hem de esas bakımından çeşitli farklılıklar arz etmektedir. En başta sigorta tahkim usulü teorik anlamda asimetric bir tahkim sözleşmesi kapsamında kendisine vücut bulmaktadır. Bu sebeple HMK'da yer alan ve sigorta tahkim usulüne uygulanması yabancı olan hükümlerin bu alanda tatbik edilmemesi uyuşmazlığın çözümü bakımından sağlıklı bir görünüm teşkil edecektir (Özdamar,2013). SK'nın 30/21. maddesine göre “Komisyonun yapısı ve görevleri ile Komisyon müdürü ve Komisyon müdür yardımcılarının nitelikleri, çalışma usul ve esasları, raporörlerin, sigorta hakemlerinin çalışma usul ve esasları, kararların ne şekilde düzenleneceği, Komisyona başvuru esasları, liste tutulmasına ve bütçeye ilişkin esaslar ile katılım ücreti gibi hususlar yönetmelikle belirlenir”. Bu hüküm, dava dilekçesi, cevap dilekçesi ve diğer dilekçelerin hangi süre zarfında nereye sunulması gerektiğini, bunların içerikleri, delillerin ne şekilde dosyaya sunulacağı ve hangi süreler içinde ibraz ve ikame edileceği, yani yargılama ve tahkikat bağlamında yönetmelikle düzenleme yapılmasına imkan tanıyan bir düzenlemedir. Ancak STY, yargılama usulü

bağlamında bu şekilde hiçbir madde sevk etmemiştir. Bu noktada SK ile yapılan yollamadan hareketle, hakemlerin serbest bir biçimde davranamayacakları, HMK hükümlerini uygulamak zorunda oldukları şeklinde bir değerlendirme yapmak doğru olacaktır (Öztek,2009'dan aktardan Kozanhan,2019).

5.3. Ticari Davalardan Uygulanan Zorunlu Arabuluculuk ve Sigorta Tahkim Yargılaması

Ticari davalarda uygulanan zorunlu arabuluculuk uygulamasının tahkim usulü ve özeldede sigorta tahkim sistemi içerisindeki tatbikatını değerlendirmek bağlamında HUAK m.18A/18 hükmü yol gösterici olacaktır. Bu hükme göre, “Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz.” Bu hükme ek olarak uyuşmazlığın tarafları arasında bulunan tahkim sözleşmesinden kaynaklı uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması noktasında dava ikame edilmesi durumunda dava şartı olan arabuluculuk sürecinin dava öncesinde işletilmesi gerekecektir. Yine KTK'nın 97.maddesi de “Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması halinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir.” hükmüne haizdir. Bu durumda, zarar görenin, mahkemede dava açma yoluna gitmeden önce, ilgili sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunması özel dava şartına ek olarak, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler de aynı şekilde uygulama alanı bulacaktır; bir başka ifadeyle, arabuluculuğa başvurulması bu noktada dava şartı olarak karşımıza çıkmaktadır.

ALTINCI BÖLÜM

USUL HUKUKU BAĞLAMINDA SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU

YARGILAMASI

6.1. Usul Hukukunun Temel İlkelerinin Sigorta Tahkim Yargılaması Bakımından Değerlendirilmesi

6.1.1. Tasarruf İlkesi

Usul hukukunun temel ilkelerinin sigorta tahkim yargılaması bakımından değerlendirilmesi bağlamında ilk olarak Türk medeni yargılama hukukundaki tasarruf ilkesini ele almak gerekecektir. Bu ilkeye göre bir dava açılacağı anda yani yargılama prosedürünün başlatılacağı zaman hak sahibi olduğunu düşünen kimse bu başvuruyu gerçekleştirecektir. Hak sahibi kendi isteği ve arzusu ile bu hakkını talep edebilme imkanına sahip olacaktır.

Sigorta tahkim yargılamasında da başvuru sahibi sigorta şirketine yönelteceği husumeti “tasarruf ilkesi” çerçevesinde kendi isteği ile kanuni temsilcisi veya avukatı aracılığıyla talep edebilecektir. Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki hasar danışma, sigorta danışma veya adı ne olursa olsun komisyoncu kişi ve şirketler bir kere başvuran taraf adına başvuruda bulunma yetkileri bulunmamaktadır. Söz konusu başvuru yalnızca kişinin kendisi veyahut avukatı tarafından yapılabilmektedir. Çünkü, Avukatlık Kanunu m.35’e göre Kanun işlerinde ve hukuki meselelerde mütalaa vermek, mahkeme, hakem veya yargı yetkisini haiz bulunan diğer organlar huzurunda gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak, adli işlemleri takip etmek, bu işlere ait bütün evrakı düzenlemek, yalnız baroda yazılı avukatlara ait bulunmaktadır. Bu nedenle her türden araçlar, komisyoncular, hasar danışmanlık, sigorta danışmanlık şirketleri başvuran kişi adına Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuruda bulunamayacaktır. Bu durumdan kaynaklı yaşanan mağduriyetler neticesinde aşağıda detaylarıyla açıklayacak olduğumuz üzere kanun koyucu ilgili mevzuatta değişiklikler yapmak suretiyle bu mağduriyetin giderilmesi noktasında önemli bir adım atmıştır.

6.1.2. Taraflarca Getirilme İlkesi

Mahkemenin ortaya konan ihtilaf konusuna ilişkin değerlendirme yapabilmesi adına yeterli dava malzemesinin bir araya getirilmesi yetkisi taraflara özgülenmiş ise

tarafarca getirilme ilkesinin varlığı bu noktada gündeme gelecektir. Bu ilkeye göre, yargılama esnasında dava konusunun büyük bir bölümünü getirmek ve hâkime sunmak, tarafların görevidir. Taraflarca getirilme ilkesine göre, taraflar, davanın çözümüne yarayacak malzemeleri ve ispat vasıtalarının mahkemeye sunulmasından sorumludur ve bu sorumluluk sadece tarafların kendisine aittir. Dava malzemesinin taraflarca getirilmesi ilkesi, karara etki eden vakıaları kimin soruşturacağı, toplayacağı, davaya getireceği ve delillerin dosyaya ibrazından kimin sorumlu olacağı ile doğrudan ilgilidir. Medeni usul yargılamasında, bu yükümlülük, kural olarak sadece taraflara ait bulunmaktadır ve taraflar hükmün sonucuna etki eden vakıaların toplanıp bir araya getirilmesinden sorumlu bulunmaktadır (Kurşuncu Arslandoğan,2007).

SK'nın 30.maddesinin 15.fıkrası hükmüne göre, hakem/hakem heyeti, sadece kendilerine verilen evrak/dosya üzerinde inceleme yaparak karar verir. Hakemlerin kendilerine verilen evrak üzerinden karar vereceğini düzenleyen bu hükmün medeni yargılama hukukundaki "tarafarca getirilmesi ilkesiyle" son derece paralellik taşıdığını da belirtmek gerekir.

6.1.3. Hukuksal Dinlenilme İlkesi

Medeni yargılama hukukuna hakim olan ilkelerden bir diğeri olan, hukuksal dinlenilme ilkesi hâkim önünde tüm savunmaları özgür bir biçimde ifade etme durumu, yargılamanın tarafı olan kişilerin usulüne uygun bir biçimde oluşturulması ve savunmalarının dinlenilmesi olarak ifade edilebilir. Yargılama kapsamında taraflar dışında üçüncü kişilerin de hukuki dinlenilme hakkı bulunmaktadır. Çünkü uyuşmazlığın tarafı olsun veya olmasın herkesin mahkeme önünde hukuki dinlenilme hakkının olması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Hukuki dinlenilme hakkı temel itibariyle uyuşmazlığın tarafları ve fakat bunlara ek olarak dava sonucunda verilen karardan maddi ve hukuki durumu etkilenecek olan kimselerin bu karara karşı koyabilmesi, itiraz edebilmesi adına verilmiş bir haktır (Pekcanitez, 2000).

Hukuki dinlenilme hakkı sigorta tahkim yargılaması sürecinde aldırılan bilirkişi raporuna karşı itiraz için taraflara tanınan sürede yaşanan uyuşmazlıklar bakımından önem arz etmektedir. Doktrindeki bir görüşe göre, bilirkişi raporuna karşı beyan ve itiraz etmek için hakem süre tanırken, HMK'nın 281. maddesindeki iki

haftalık süreye uymak zorunda değildir (Kozanhan,2019). Her ne kadar bu süreye uygun hareket edilmesinin tahkim yargılamasının yasal süresi gözetildiğinde fazla olduğu yorumu gündeme gelebilecekse de tarafların hukuki dinlenilme haklarını zarara uğratmayacak biçimde buradaki iki haftalık sürenin tanınmasının önemli olduğunu düşünüyoruz.

6.1.4. Taleple Bağlılık İlkesi

Usul hukukuna dair en önemli ilkelere birisi olan taleple bağlılık ilkesi HMK'nın 26.maddesi çerçevesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre “Hakim tarafların talepleri ile bağlıdır. Talepten fazlasına veya talepten başka bir şeye karar veremez.”

Bu ilkenin yukarıdaki madde hükmünde de ifade edildiği üzere iki farklı görünümü bulunmaktadır. Bunlardan ilki, hakimin talep sonucuyla ilgili olarak yargılamaya taraf olanların istekleriyle bağlı olduğu, ikincisi ise tarafların talebini oluşturan konu dışında mahkemece bir hükme varılamamasıdır. Uyuşmazlığa taraf olanların istemleriyle ilgili olarak mahkemeler nezdindeki talepleri bakımından kanunda yer alan bazı istisnalar haricinde bu istemlerin yalnızca bir bölümünün talep edilmesi hususunda bir sakınca bulunmamaktadır. Böyle bir durum karşısında mahkemece taleple bağlılık ilkesi gereği talep edilenin dışında başka bir konuda hükme varılmayacaktır. Taleple bağlılık ilkesinin kontrolü ve denetimi noktasında uyuşmazlığa taraf olanların dilekçelerinin istem kısmındaki talepleriyle, mahkemenin nihai kararı arasında bir karşılaştırma yapılmak suretiyle bu denetim sağlanabilmektedir (Oğuz, 2016). Tarafların dilekçeleri kapsamındaki talepleriyle ilgili olarak bu talepler bakımından gerçek arzuları ile mahkeme tarafından verilen nihai kararın sonuç kısmındaki hükümler karşılaştırıldığında, mahkemenin tarafın talebi dışında ve talepten daha fazlaca bir hükme varması, ek olarak yine tarafın talebinin dışında uyuşmazlıkla ilgili olmayan bir konuda karar vermesi bu ilkeyi zedeleyen durumlar olarak nitelendirilebilmektedir.

Sigorta tahkim yargılaması bakımından aşağıdaki başlıklarda da detaylı olarak açıklayacak olduğumuz üzere HMK'nın 428.maddesine göre “Taraflar, aksini kararlaştırmış olmadıkça, tahkim yargılaması sırasında iddia veya savunmalarını değiştirebilir veya genişletebilirler.” Bu hükmün tahkim yargılamasının seri yürütülmesine paralel bir biçimde getirildiği söylenebilir. Fakat uygulamada özellikle

başvuruyu yaparken başvuran yanın ileri sürdüğü talebinin yargılamanın sonraki aşamalarında ortaya çıkan duruma göre değiştirilmesi veyahut bu talebe yeni başka bir talebin eklenmesi durumunda, uyuşmazlık hakemi tarafından söz konusu talep değişikliğine ilişkin beyan veyahut ıslah dilekçesinin yargılamanın diğer tarafına da tebliğ edilmesinin diğer tarafın hem hukuki dinlenilme hakkının temini hem de taleple bağlılık ilkesinin bir sonucu olarak sürpriz bir hükümlerle karşılaşma olasılığının önüne geçilebilmesi adına önemli olduğunu düşünüyoruz.

6.1.5. Aleniyet İlkesi

Sigorta tahkim yargılamasının bir başka olumlu yönü de gizlilik ilkesi kapsamında yargılamanın yürütülmesi sebebiyle uyuşmazlığın tarafı olan kişi ve kurumların mevcut ve gelecekteki iletişim ve ilişkilerinin tahrip olmadan korunmasını ve sürdürülmesini sağlayabilmesidir. Genel mahkemelerde yürütülen yargılamada kabul edilen aleniyet ilkesi sigorta tahkim yargılaması bakımından geçerli değildir. Bu yargılamada koordinasyon ve sürecin yönetimi aşağıda detaylarıyla açıklayacak olduğumuz üzere tarafların elektronik iletişim adresleri üzerinden gizli bir biçimde yürütülmektedir.

6.1.6. Dürüst Davranma ve Doğruyu Söyleme Yükümlülüğü

Günümüzde medeni yargılama hukukunun hedefinin tıpkı ceza yargılama hukukunda olduğu gibi maddi gerçeği ulaşmak olduğu genellikle kabul edilmektedir. Bu hedefe ulaşılmasında ise dürüstlük kuralı ve onun bir eklentisi konumundaki gerçeği söyleme yükümlülüğünün (HMK m. 29) büyük bir önemi bulunmaktadır. Gerçeği söyleme yükümlülüğü sadece davanın tarafları bakımından değil, onların kanuni ve iradi temsilcileri (avukatları) açısından da gündeme gelmektedir (Akil,2018). Bu noktada uygulamada karşılaştığımız üzere bir avukatın, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yaparken sigorta şirketinden talep konusuyla ilgili ödeme almasına rağmen bunu beyan etmemesinin dürüst davranma ve doğruyu söyleme yükümlülüğünü ihlâl eden ve açıkça disiplin cezası gerektiren bir eylem olduğunu düşünmekteyiz.

6.1.7. Usul Ekonomisi İlkesi

Medeni usul hukuku bağlamında yargılamanın hızlılığına etki eden diğer bir önemli ilke de usul ekonomisi ilkesidir. Bu ilke AY. m. 141/4 kapsamında

düzenlenmiştir. Bu hükme göre “Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir” HMK’nın 30.maddesi kapsamında da bu ilke “Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür” şeklinde düzenlemiştir. Bu tanımlarda “yargılamanın makul sürede, düzenli ve gereksiz gidere mahal vermeden yapılması” gibi müşterek özelliklere, “yargılamanın kalite standartlarına uygun hizmetle yapılması” özelliğini de ekleyerek ve “gereksiz gider” kavramının yerine “makul gider” kavramının kullanılması suretiyle bir nitelendirme yapılmasının uygun olacağı doktrindeki savunulmaktadır. Tüm bu eklemelerle birlikte, usûl ekonomisi ilkesi “Yargılamanın, makul giderle ve makul süre içinde, kalite standartlarına uygun bir hizmetle ve düzenli bir biçimde yürütülmesidir” şeklinde tanımlanabilecektir (Rüzgaresen, 2014).

Sigorta tahkim yargılaması genel mahkemelerde açılan davalara nazaran hızlılığın ön planda olduğu bir yargılama süreci ifa etmektedir. Ek olarak buradaki yargılama başvurular bakımından genel mahkemelere göre mali açıdan daha hesaplı bir tablo çizmektedir. Söz konusu yargılama usulünün niteliğinden kaynaklı olarak daha hesaplı ve hızlı olması, tahkim komisyonu nezdinde yürütülecek yargılamanın poliçeye dayalı olması gibi durumlar bu yargılama usulünün usul ekonomisi ilkesinin sonuçlarına yönelik olumlu kazanımları bünyesinde barındırdığı şeklinde yorumlanabilecektir.

6.1.8. Teksif İlkesi

Teksif ilkesi esas itibariyle uyuşmazlık içerisinde yer alan yargılamanın tarafları bakımından belirli bir süre dahilinde tüm iddia ve savunmaların dosyaya sunulması, bu sürenin sona ermesinin akabinde söz konusu bu iddia ve savunmaların beyan olarak dosyaya sunulması halinde bunların kabul edilmemesi sonucunu doğuracaktır. Bu ilkenin yine doğal bir sonucu olarak taraflar iddia ve savunmalarını destekleyici ispat vasıtalarını da mevzuatta belirlenen süreler içerisinde dosyaya sunmak mecburiyetindedirler. Belirlenen bu zamanın sona ermesi akabinde ispat vasıtalarının dosyaya sunulması halinde kanunda yer alan belli başlı istisnalar hariç olmak üzere bu deliller kabul edilmeyecektir. Uyuşmazlığın tarafları iddia ve savunmaya ilişkin olan tüm beyanlarını, birbirleriyle tutarsız olsa dahi belirlenen bu

zaman zarfı içerisinde dosyaya sunmaları konusunda yükümlüdürler. Söz konusu bu ilkenin etkin ve etkili bir biçimde tatbik edilebilmesi adına derdest yargılamanın kapsamının “yazılılık” ilkesine dayanması ve mevzuat uyarınca kendi içerisinde birbirinden ayrılmış yargılama dilimlerine sahip olması gerekmektedir (Kurşuncu Arslandoğan,2007).

Yine sigorta tahkim yargılamasında teksif ilkesiyle zıtlık oluşturan bir uygulama olan HMK'nın, dava ve cevap dilekçelerinin sunumu hakkındaki 428. maddenin 3. Fıkrasına göre, “Taraflar, aksini kararlaştırmış olmadıkça, tahkim yargılaması sırasında iddia veya savunmalarını değiştirebilir veya genişletebilirler. Ancak, hakem veya hakem kurulu, bu işlemin gecikerek yapılmış olduğunu veya diğer taraf için haksız bir şekilde büyük zorluk yarattığını ve diğer durum ve koşulları dikkate alarak, böyle bir değişiklik veya genişletmeye izin vermeyebilir. İddia veya savunma tahkim sözleşmesinin kapsamı dışına çıkacak şekilde değiştirilemez veya genişletilemez.”

HMK'nın yukarıda yer alan söz konusu bu hükmünün öne çıkan önemli sonuçlarından birisi, yani iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının tahkim komisyonu nezdinde yürütülen yargılamalarda uygulanmaması durumu teksif ilkesiyle zıt bir görünüm arz etmektedir. Sigorta tahkim yargılaması kapsamında söz konusu bu hükmeye istinaden yargılamanın taraflarının iddia ve savunmalarını her zaman dosyaya sunabilmesi, buna ek olarak yine ellerinde bulunan delil ve diğer ispat vasıtalarını da yargılamanın her anında dosyasına ibraz edebilmesinin önü açılmıştır. Ancak buna ek olarak önemle belirtmek gerekir ki hakem veya hakem kurulunun dosyaya sunulan söz konusu bu beyanların yargılama süresi dikkate alındığında gecikerek yapıldığı hususunda bir kanaate varması halinde işbu beyanların, delillerin ve diğer ispat vasıtalarını kabul etmeme konusunda yetki sahibidir. Bu hususta hakem veyahut hakem kurulunun yetki sahibi olduğunu kabul etmek yerinde bir yorum olacaktır. (Bacanlı,2016).

6.1.9. Hakimin Davayı Aydınlatma Ödevi

HMK'nın 31. maddesi kapsamında, uyuşmazlığa bakmakla görevli hakimin taraflar arasında yer alan uyuşmazlıkla ilgili olarak davacı ve davalı yandan açıklama isteyebileceği, taraflara soru yöneltebileceği ve taraflardan iddialarını destekleyici

delillerini dosyaya sunmalarını isteyebileceği durumu düzenlenmiştir. Bu ödevin tam olarak sağlanması gerektiği durumlar bakımından hakimin uyuşmazlığın taraflarına yönelteceği sorularla merkez noktayı belirleyebileceği ve bu kapsamda yargılama sürecinin işleyişini yöneteceği kabul edilmektedir. Hakimin bu yetkisini kullanacağı durumlarda da sadece dosyada yer alan ve tarafların iddia ile savunmalarını destekleyen delillerde yer alan eksiklik, belirsizlik ve çelişkinin çözüme kavuşturulmasını sağlayacağı kabul edilmelidir.

Tüm bunlarla beraber davanın aydınlatılması ödevinin çerçevesinin dar belirlenmesi halinde adalet ve hakkaniyet ekseninde hüküm verme sorumluluğunda bulunan hakimin bu hedefini tam olarak gerçekleştirilememesi durumu gündeme gelmektedir. Bu çerçevenin sınırının çok geniş bir biçimde belirlenmesi halinde ise hakimlerin uyuşmazlığın taraflarına yol gösterme, ihsas-ı reyde bulunma gibi risklerle karşılaşma olasılığı bulunmakta ve bu durumda yargılamanın adaletli bir biçimde yapılması anlayışına ters bir görünüm arz etmektedir (Simil,2014).

Sigorta tahkim yargılaması uygulamasında yargıcın davayı aydınlatma ödevi kapsamında bir değerlendirme yapıldığında ise yukarıda da ifade ettiğimiz üzere hakemlerin SK'nın 30.maddesinin 15.fikrasına göre yalnızca kendilerine verilen evrak bakımından karar vermeleri hakkındaki kanun hükmünün dar yorumlanmaması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu kanun hükmünün dar yorumlanması durumunda tahkimin amaçlarından olan yargılamanın hızlı, etkin ve adaletli bir biçimde yapılması düşüncesi sekteye uğrayabilecek ve uyuşmazlığın tarafları bakımından hak kaybına mahal verilebilecek uygulamalar söz konusu olabilecektir. SK'nın 30.maddesinin 23.fikrasında da düzenlendiği üzere, kanunda somut duruma karşılık gelen bir hükmün var olmadığı durumlarda HUMK ve dolayısıyla HMK hükümleri sigorta tahkim yargılaması bakımından da uygulama alanı bulacaktır. Bu kanun hükmüne istinaden sigorta tahkim yargılamasını yürüten hakemlerin süreç içerisinde dosyada bulunan evraklarla bir değerlendirme yapma imkanı fiilen mevcut değilse bunların tamamlanması konusunda taraflardan bilgi, belge talebinde bulunmaları hem HMK'nın 27.maddesinde yer alan "hukuki dinlenme hakkı"nın temini hususunda hem de bu başlığında konusunu oluşturan "hakimin davaya aydınlatma ödevi" bağlamında son derece önemli bir nitelik taşımaktadır (Dekak,2019). Bizde bu hükümler nezdinde hassasiyetle hareket edildiğinde hem HMK'da yer alan söz konusu

bu iki ilkenin daha işlerlik kazanacağını hem de daha sağlıklı kararların verilmesinin önünün açılacağını düşünmekteyiz.

Yine önemle belirtmek gerekir ki Sigorta Tahkim Komisyonu'nu düzenleyen mevzuat kapsamında yargılama sürecini yöneten hakemlerin dosyada bulunmayan, eksik olan belgelerin dosyaya sunulmasını istemesi şeklinde özel bir düzenleme mevcut değildir. Ancak bunun yanında yine aynı mevzuat kapsamında özel ve teknik bilginin arandığı durumlarda bilirkişi aracılığıyla rapor aldırılma gibi bir düzenleme de mevcut bulunmamaktadır (Ulaş,2007). Bu noktada hakemler böyle bir mevzuat hükmü doğrudan olmamasına rağmen nasıl bilirkişiden rapor aldırabiliyorsa, dosyada bulunmayan evrakların tamamlanmasını isteme konusunda da inisiyatif alabilmelidirler.

Uygulama bakımından uyuşmazlık hakemleri kimi zaman başlangıçta dosyada mevcut olmayan ve dosyanın aydınlatılması bakımından gerekli olan bilgi ve belgelerin dosyaya sunulmasını taraflardan talep etmeden dosyayı karara bağlamaktadır. Bu durumda söz konusu başvuru itiraz kabul edilirse uyuşmazlık dosyası eksik bilgi ve belgelerle itiraz hakemlerinin önüne gelmektedir. İtiraz sürecinde de bu belgelerin temin edilmesi yargılamanın uzun bir süreç zarfında sonuçlanmasına neden olmaktadır. Örnek vermek gerekirse yargılama sırasında kimi durumlarda uyuşmazlık hakemleri dosyayı bilirkişi raporu almadan karara çıkartmaktadırlar. Bu gibi hallerde dosyaya itiraz edildiği takdirde itiraz hakemleri nezdinde yürütülen 2 aylık itiraz süreci içerisinde bilirkişiden rapor aldırılmaktadır. Söz konusu bu durum da yukarıda ifade ettiğimiz gibi yargılamayı uzatmakta ve tahkimin hızlılık unsurunun da aynı şekilde zedelenmesine neden olmaktadır. Bu gibi durumlarda uyuşmazlık hakemlerinin konunun uzmanı olsalar bile “hakimin/hakemin davayı aydınlatma ödevi” kapsamında teknik bilgiyi gerektiren haller kapsamında uyuşmazlık konusuyla ilgili bilirkişi raporu aldırmasının gerekli olduğunu düşünmekteyiz (Karasu,2016).

6.1.10. Hakimin Yargılamayı Sevk ve İdare Etmesi İlkesi

Hakim yürütmekte olduğu yargılamanın akışının belirlenmesi, usule ve esasa ait kendisine düşen tüm yükümlülükleri zamanında yerine getirmesi hususunda sorumluluk sahibi olmakla birlikte üzerine düşen bu sorumluluğu mevzuatın ve uygulamanın kendisine tanıdığı inisiyatif uyarınca belirlemede yetkili konumdadır.

Duruşma günlerinin belirlenmesi hususunda yetki sahibi aynı şekilde hakimdedir. Yine duruşmaların düzen içinde yapılması hakimın yetkisindedir. Duruşmaların başlangıcı, sona ermesi, idaresi ve bu sırada taraflara söz verilmesi, soru sorulması hakime aittir. Dava hakkında hüküm verilmesi, başka bir davanın sonucuna bağlı ise, davanın bu davada karar verilene kadar ertelenmesi, bekletici soruna karar verilmesi de hakimın davayı yürütme yetkisi içindedir. Genel mahkemelerde olduğu gibi sigorta tahkim yargılamasında başvuruya dair tüm usuli süreçlerin yürütülmesi, taraflara gerekli soruların sorulması, belgelerin istenmesi hakemin yetki alanı içerisindedir. Hakem bu anlamda sigorta tahkim yargılaması içerisinde aynı zamanda bir koordinatör görevi görmektedir.

6.1.11. Hakimın Hukuku Re’sen Uygulama İlkesi

Bir dava kapsamında vakıaların hukuki yorum ve nitelemesini yapmak hakimın görev ve sorumluluğundadır. Bu bizzat dayanağını HMK’den alan kanuni bir sorumluluktur. Bu durumun doğal bir sonucu olarak davacı yanın kendi iddiasını hukuki sebepler çerçevesinde gerekçelendirmesi beklenemez. Davacı yana bu noktada düşen görev vakıaların tüm ispat vasıtalarıyla dosyaya sunulmasıdır. Bu sebeple davacı yan tarafından dava kapsamında herhangi bir hukuki sebebin ileri sürülmemesi onun aleyhine bir durum oluşturmayacaktır. Eğer ki davacı veya davalı yan dilekçeleri kapsamında çeşitli hukuki sebepler ileri sürmüşse, hakim bu sebepler de bağlı bulunmamaktadır. Sigorta tahkim yargılaması bağlamında da bu durum geçerlidir. Hakem tarafların ileri sürdüğü hukuki sebeplerle bağlı bulunmamaktadır.

6.2. Sigorta Tahkim Yargılaması Bakımından Tebligat

6.2.1. Tebligat

Hukuki anlamda tebligat Acar (2016)’ya göre “Hukuki bir işlemin, ilgili kimsenin bilgisine sunulması için yetkili makamın, yasa ve yöntemine (usulüne) uygun bir biçimde yazı ile veya ilanla yaptığı bildirim işlemi; tebliğler.” olarak tanımlanmaktadır. Yargıtay HGK’nın 23.11.2011 tarih ve 2011/11-554 E., 2011/684 K., sayılı kararında da tebligatın, “Anayasa ile güvence altına alınan iddia ve savunma hakkının, daha da özelde hukuki dinlenilme hakkının tam olarak kullanılmasını ve bu suretle adil bir yargılamanın yapılmasını sağlayan çok önemli bir araç olduğu” ifade edilmiştir (Acar,2016).

6.2.2. Tebligat Usulü

Sigorta tahkim yargılamasında tebligat için Tebligat Kanunu'nda var olan usul ve esaslar uygulanmamakta; yargılamanın tüm safhasında yer alan ara kararlar elektronik posta olarak iletilmekte ve bu şekilde iletilen ara kararlar, usulüne uygun bir biçimde tebliğ edilmiş olmaktadır. Bu noktada sigorta kuruluşlarına da SBM aracılığıyla oluşturulan sistem kapsamında dosyaya cevap dilekçesi ibraz edilebilme imkanı getirilmiştir. SBM aracılığıyla oluşturulan söz konusu bu sistem, ara kararların tebliği anlamında da kimi zaman hakemler tarafından kullanılmaktadır. Pratikte, elektronik yolla SBM'nin söz konusu kararın görüntüleme sayfasının bağlantı adresi ile doğrulama kodu muhataba iletilmekte; doğrulama kodu ile sisteme erişildikten sonra ilgili belgeler temin edilebilmektedir. Komisyon, nihai hakem kararlarını da , posta yoluyla ya da mevcutsa vekillerin veya asillerin kayıtlı elektronik posta adreslerine iletmektedir. Mahkemelerin güncel olarak kullandığı ve UYAP'a bağlı bir biçimde faaliyet gösteren UETS'den farklı olan KEP adresleri, taraflarca Komisyona başvuru dilekçesinde bildirilmektedir (Kozanhan,2019).

6.3. Tahkim Yargılaması Bakımından Başvurunun Tarafları ve Yargılamaya Katılan Üçüncü Kişiler

Sigorta tahkim usulü bağlamında komisyona başvuruda bulunabilmesi adına ihtiyari poliçeler bakımından davalı konumundaki sigorta şirketinin öncelikli olarak komisyona üye olması şarttır. Zorunlu poliçeler bakımından üyelik koşulu aranmamaktadır. Sisteme üye olmak sonucunda komisyonun yargı yetkisinin kabul edilmiş olması durumu işbu sistemin asimetric tahkim sözleşmesi niteliğinde olduğunun en büyük göstergesidir. Sigorta Tahkim Komisyonu'na SK m.30/1,258 hükümleri gereğince "sigortacılık yapan kuruluşlar" üye olabilmektedir. "Emeklilik şirketleri", "Güvence Hesabı", "Doğan Afet Sigortaları Kurumu" anılan hüküm kapsamında sigortacı olarak değerlendirilmektedir. SK m.30/1 hükmü gereği "Sigortacılık yapan kuruluşlardan, sigorta tahkim sistemine üye olmak isteyenler, durumu yazılı olarak Komisyona bildirmek zorundadır." Bu hüküm gereğince sigorta tahkim usulü zorunlu olarak değerlendirilmemekte, ihtiyari başka bir anlatımla tarafların arzusu doğrultusunda başvuru imkanının olduğu bir tahkim modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim yukarıda da ifade ettiğimiz üzere ilgili sistem

içerisinde sigorta şirketlerinin ihtiyari poliçeler bakımından sisteme dahil olmaları tamamen kendi isteklerine bırakılmış durumdadır (Yaşar,2018).

6.3.1. Başvuru Ehliyeti

Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuruda bulunabilmesi için gereken en önemli koşul uyumsuzluğun tarafları arasında bir sigorta sözleşmesinin olması ve taraflar arasındaki uyumsuzluğun da mevcut olan bu sözleşmeden kaynaklanmasıdır. Bu durumun sonucu olarak şu söylenebilir ki; tahkim komisyonuna başvuruda bulunabilecek olan kişiler sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettiren ve bununla birlikte bu sözleşmeden kaynaklı menfaat sahibi olan sigortalı veya lehtardır. Tüm bunlara ek olarak kanun koyucunun kimi sigorta poliçeleri bakımından özel olarak düzenlediği hükümlerde (MK m. 879; KTK m. 97; TTK m. 1478) sigorta ettiren ve sigortalının dışında yer alan bazı üçüncü kişi konumundaki kimselere de sigortacıdan tazminat talebinde bulunma imkanı sağladığı bilinmektedir. Bundan dolayı kanunun tazminatı isteme yetkisi tanıdığı söz konusu bu üçüncü kişilerin sigortacı tarafından rizikonun gerçekleşmesi akabinde gerekli ve yeterli menfaatin kendilerine sağlanmamış olması durumunda, genel mahkemelerde dava açmaları ve buna bağlı bir biçimde diğer şartlarında mevcut olması halinde Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurabilmeleri de imkan dahilindedir.

Nitekim SK'nın m. 30.maddesinin 1.fıkrası kapsamında da, “sigortadan faydalanacak kişi” şeklinde bir ifade kullanılmak suretiyle Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuruda bulunabilecekler, yukarıda da bahsettiğimiz üzere dar bir kalıpla sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar olarak sınırlanmamış ve bu kimseler dışındaki üçüncü kişiler bakımından da kanuni şartların oluşması halinde başvuru imkanı getirilmiştir. Ek olarak yeri gelmişken önemle belirtmek gerekir ki Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuruda bulunacak kişiler yönünden nitelik açısından da ayrıca bir sınırlama durumu söz konusu değildir. Örnek vermek gerekirse başvuruda bulunacak kişinin gerçek ya da tüzel kişi- tacir ya da tüketici olması arasında başvuru yeterliliği anlamında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır (Özdamar, 2013).

6.3.2. Başvuruya Vekalet Ehliyeti

Başvuruya vekâlet ehliyeti genel olarak davanın tarafı olmayan bir kimsenin söz konusu davayı vekili olduğu kişi adına ikame edip, dava sürecini yürütmesi veya

o kişi adına açılmış olan dava kapsamında savunmada bulunabilmesi anlamına gelmektedir. Medeni usul hukukuna dair süreçler kapsamında bir kimsenin asil adına davaya kabul edip onun vekilliğini yürütmesi, asil adına maddi ve usul hukukuna ilişkin iş ve işlemlerde bulunabilmesi için davaya vekalet ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Davaya vekalet edebilecek kişiler hukuk sistemimiz bünyesinde çeşitli kanunlarda net bir biçimde sıralanmıştır. Söz konusu dava veya konumuz bağlamında Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılacak başvurularda başvuru vekil tarafından takip edilecekse, vekilin vekalet ehliyetine sahip ve kanunlarda tahdidi bir biçimde sıralanan kişilerden birisi olması zorunludur. Çünkü bu durum söz konusu dava veya başvuru kapsamında bir “dava şartı” niteliğindedir. HMK'nın 114.maddesinin 1.fıkrasının f kapsamında “Vekil aracılığıyla takip edilen davalarda, vekilin davaya vekâlet ehliyetine sahip olması ve usulüne uygun düzenlenmiş bir vekâletnamesinin bulunması”nın dava şartı teşkil ettiği açıkça ifade edilmiştir. Uyuşmazlığın tarafı olan kimsenin vekili konumundaki kişinin bu ehliyete sahip olup olmadığı yargılamayı yürüten tahkim hakemi tarafından her aşamada re'sen dikkate alınabilir, taraflarda bu durumu her aşamada aynı şekilde ileri sürebilme hakkında sahiptirler. Söz konusu bu dava şartının yokluğu durumlarında ise hakem uyuşmazlığın esasına hiç girmeksizin başvuruya konu talebin usulden reddine ilişkin karar vermelidir (Oduncu, 2014).

6.3.2.1. Başvuru Kapsamında Verilen Vekaletin Kapsamı

Bir avukatın, temsilci olarak yetkili olduğu işlemlerin neler olduğu kendisine verilen dava vekâletnamesinin kapsamından anlaşılır. Kanun koyucu bazı işlemlerin avukat tarafından yapılması için vekâletnamede açıkça yetkili olduğunun belirtilmesine gerek olmadığını ifade etmiştir. HMK'nın 73.maddesi kapsamında “Davaya vekâlet, kanunda özel yetki verilmesini gerektiren hususlar saklı kalmak üzere, hüküm kesinleşinceye kadar, vekilin davanın takibi için gereken bütün işlemleri yapmasına, hükmün yerine getirilmesine, yargılama giderlerinin tahsili ile buna ilişkin makbuz vermesine ve bu işlemlerin tamamının kendisine karşı da yapılabilmesine ilişkin yetkiyi kapsar. Belirtilen bu yetkiyi kısıtlamaya yönelik bütün sınırlandırıcı işlemler, karşı taraf yönünden geçersizdir.” düzenlemesi vekâlet sözleşmesi açısından TBK'nın 504.maddesindeki maddi anlamda vekâletin kapsamına dair genel kuralın usul hukukundaki görünümü niteliğindedir. Öte yandan vekilin, vekâletnamenin kanuni

kapsamı dışında kalan bazı işlemleri yapabilmesi için, kendisine verilen vekâletname kapsamında bu konuda özel olarak yetkilendirilmiş olması gerekmektedir. Dava vekâletnamesinde özel yetkinin gerekli olduğu işlemler HMK'nın 74.maddesinde belirtilmiştir. Bunun dışında bazı mevzuatta da çeşitli düzenlemeler ile vekile özel yetki verilmesini gerektiren iş ve işlemler açıkça tespit edilmiştir (Oduncu, 2014). Bu işlemler içerisinde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine başvuru özel yetki gerektiren hallerden birisi olarak tanımlanmıştır. Sigorta Tahkim Komisyonu yargılaması da bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğundan burada başvuru yapmak için vekaletnamede özel yetki olmasının gerekli olduğu söylenebilecektir.

6.3.2.2. HMK Bağlamında Vekalet Verilecek Kişilere Yönelik Getirilen Düzenleme

Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapma yetkisine sahip olan kişiler yalnızca kişinin kendisi ile kanuni veya yasal temsilcisidir. Bu noktada hasar danışma, sigorta danışma veya farklı diğer adlardaki komisyoncu konumunda yer alan gerçek ve tüzel kişilerin başvuran taraf adına Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuruda bulunma yetkileri bulunmamaktadır. Çünkü, Avukatlık Kanunu'nun 35.maddesine göre “Kanun işlerinde ve hukuki meselelerde mütalaa vermek, mahkeme, hakem veya yargı yetkisini haiz bulunan diğer organlar huzurunda gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak, adli işlemleri takip etmek, bu işlere ait bütün evrakı düzenlemek” sadece baro levhasında kayıtlı bulunan avukatlara tanınmış bir yetkidir. Bu noktada kanun koyucu yukarıda bahsettiğimiz komisyoncu konumundaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından oluşturulan mağduriyeti gidermek adına 5684 sayılı Kanuna eklenen Ek Madde 6 ile önemli bir düzenleme yapmıştır. Söz konusu bu düzenlemeye göre tazminat alacağının ancak “alacaklı tarafından bizzat, alacaklının kanuni temsilcisi veya kanuni temsilcinin bizzat vekalet verdiği avukat vasıtasıyla, alacaklının bizzat vekalet verdiği eşi, çocukları, annesi, babası, kardeşleri veya avukatı” aracılığıyla takip edilebileceği düzenlemiştir. Söz konusu bu düzenleme neticesinde hem başvuran konumundaki vatandaşın hukuken yaşayacak olması muhtemel mağduriyetin önüne büyük ölçüde geçilmiş hem de avukatlık mesleğinin iş alanının korunması anlamında son derece değerli bir adım atılmıştır. Ezcümle söz konusu düzenleme ile sigortalının alacağını yukarıda saydığımız tipten kişi veya kurumlara

devretmesi imkanı ortadan kaldırılmış bu nedenle muhtemel zarara uğraması bertaraf edilmiştir. Yine bu düzenlemeyle başvuru sahibi konumundaki kimsenin alacağına sigorta şirketine başvuru aşamasından, dava veya tahkim yolundaki sürecin yönetilmesine kadar ki süreçte sigortalının kendisi veya kanuni temsilcisi, birinci derece yakını veya avukatı tarafından takip edilmesinin temini sağlanmıştır.

6.4. Başvuru Kapsamındaki Dava Koşullarının İncelenmesi

6.4.1. Genel Dava Koşulları

Davanın esasına girilebilmesi, esasa dair hüküm kurulabilmesi için olması veya olmaması gereken; hâkim tarafından taraflarca dermeyan edilmese dahi her aşamada re'sen nazara alınan hususlar dava şartlarıdır. Mülga HUMK döneminin aksine HMK 114'te dava şartlarının neler olduğu, HMK 115'te ise dava şartlarının incelenmesi düzenlenmiştir.

6.4.2. Özel Dava Koşulları

SK'nın 30.maddesinin 13.fıkrası gereği Sigorta Tahkim Komisyonu'na gidebilmek için başvuruyu yapacak kişinin öncesinde ilgili sigorta şirketine başvurması gerekmektedir. Söz konusu başvuruya istinaden sigorta şirketinin başvuruyu reddetmesi, başvuruya ilişkin cevabın başvuran açısından yetersiz olması veya 15 gün içerisinde sigorta şirketinin başvuruya yanıt vermemesi, sürüncemede bırakması durumunda, sigorta şirketine başvurulduğunu tevsik eden belgelerle ilgili birlikte Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru hakkı doğacaktır. Tüm bu durumlar ve süreçler, sigorta şirketine yapılan başvuru, şirket tarafından cevap verilmemesi, yetersiz cevap verilmesi veya başvurunun reddedilmesi Sigorta Tahkim Komisyonu bünyesinde öninceleme aşaması kapsamında dosyaya atanan kayıt görevlisi, raportör tarafından incelenecek, eğer başvuru şartı tam olarak yerine getirilmezse dosya öninceleme aşamasında reddedilecektir. Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru sırasında sigorta şirketine başvuru yapıldığının kanıtı olan belgelerin dosyaya sunulmasının ispat yükü başvuran tarafa ait bulunmaktadır (Seven,2018).

KTK'nın 97. maddesinde yapılan değişiklik ile zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta davalarında ve sigorta tahkim başvurularında sigortacı kuruluşuna başvurma zorunluluğu getirilmiştir. Değişiklik öncesinde, zarar gören sigorta şirketine başvuru yapmadan doğrudan dava açabilmekteydi. Kanunda yapılan

değişiklik ile zarar görenin dava açmadan ve sigorta tahkim yoluna başvurmadan önce mutlaka sigorta şirketine yazılı başvuru yapacaktır.

Sigorta şirketine başvurduktan sonra, dava veya tahkim yoluna gidebilmek için öngörülen sürenin SK'nın 30.maddesinin 12.fıkrasında 15 iş günü; KTK 97.maddesinde ise 15 gün olarak belirlendiği görülmektedir. Komisyona yapılacak tüm başvuruları belirleyen SK'nın yanında, zorunlu ve ihtiyari sorumluluk sigortalarına ilişkin başvuruların yer aldığı KTK hükümlerinin özel kanun olduğu sonucunu çıkarabilmektedir. Ayrıca KTK 2016'da, SK ise 2007'de yürürlüğe girmiştir. Bu nedenle KTK hükmü karşısında SK'da yer alan 15 iş günü olan süre uygulama alanı bulmayacaktır Zorunlu sigorta poliçelerinde KTK'yı esas alarak 15 günlük süreyi; diğer sigorta poliçelerinde ise SK'yı esas alarak 15 iş günlük süreyi dikkate alınması daha uygun olacaktır. Zira KTK SK'ya kıyasla özel kanun niteliğinde olup, yürürlüğe de SK'dan sonra girmiştir.

Uygulamada, sigorta kuruluşların muhabere bölümlerine başvuru dilekçesi verilerek veya varsa kuruluşun mail adresine taranmış evraklar gönderilerek başvuru yapılabilmektedir. Kuruluşa teslim edilen evrakın bir örneğinde, kuruluşun kaşesi, çalışanın imzası ve teslim tarihi bulunursa Komisyon bu başvuruyu kabul etmektedir. Eğer mail üzerinden bir başvuru yapılmışsa, mailin gönderildiğini gösteren belge de Komisyon tarafından kabul edilmektedir (Kozanhan,2019).

6.5. Başvurunun Yapılması Usulü

Başvuru formunun, başvuran veya vekili tarafından doldurulup imzalanmasının ardından başvuru formu şahsen veya posta yolu ile Sigorta Tahkim Komisyonu'na ulaştırılabilir. Başvuru kapsamında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlığın, sigortacılık yapan kuruluşun tahkime üye olduğu tarihten sonra meydana gelmiş olması gerekir. Bu nedenle, Komisyonun resmi internet sitesinden, sigortacılık yapan kuruluşun üyelik tarihinin kontrol edilmesi önemlidir. Aksi halde, üyelik tarihinden önce meydana gelen uyuşmazlıklar için başvuru yapıldığında, bu başvuru, Komisyon tarafından dikkate alınmayarak reddedilecektir. Taraflar, aralarında yapacakları yazılı bir sözleşmeyle, üyelik tarihinden önce meydana gelen uyuşmazlıklar için de sigortacılıkta tahkim yoluna başvuru yapılabileceğini kararlaştırılabilirler (Kozanhan,2019).

Ek olarak yeri gelmişken belirtmek gerekir ki KVKK kapsamında başvuru evraklarında kişisel/öz nitelikli kişisel verilerin bulunması halinde başvuranlardan açık rıza beyanı alınmasına dönük başvuru formlarında düzenleme yapılmış ve başvurularda açık rıza beyanın aranacağı kamuoyuna duyurulmuştur. Kişisel Verileri Koruma Kurulundan alınan görüş doğrultusunda, söz konusu uygulama aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir;

“1. Kişilerin sağlık durumları ile ilgili bilgilerin işlenmesi açık rızalarının alınmasını gerektirdiğinden, sağlık bilgisi/verisi içerebilecek dosyalarda (özellikle hayat, sağlık/hastalık, ferdi kaza, ölüm, sakatlık, tedavi giderleri gibi) başvuru sahibinin yazılı rızası istenecektir.

a-) Asaleten yapılan başvurularda bu hususa dair yazılı açık rıza beyanı bulunmayan başvurular Komisyonumuzca işleme alınmayacaktır.

b-) Vekaleten yapılan başvurularda ise, başvuru sahibinin Avukatına bu konuda vereceği özel yetki ile müvekkili adına vekilin vereceği rıza beyanı da geçerli kabul edilecektir.”

6.5.1. Başvurunun Yapıldığı Tarih

Sigorta tahkim yargılaması kapsamında başvurunun yapıldığı tarihini belirlenmesi de çeşitli açılardan önem arz etmektedir. HMK'nın 427.maddesinde yer alan “Taraflar aksini kararlaştırmadıkça, bir hakemin görev yapacağı davalarda hakemin seçildiği, birden çok hakemin görev yapacağı davalarda ise hakem kurulunun ilk toplantı tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl içinde, hakem veya hakem kurulunca esas hakkında karar verilir.” hükmüne karşılık sigortacılık alanında bu yönde özel bir hüküm olmadığı hususu dikkate alındığında, bu tahkim uygulaması özelinde dosyaya atanan kayıt görevlileri tarafından dosyanın öninceleme sonrasında komisyona gönderildiği tarihi, bunun yanında başvuranın komisyona bizzat başvurduğu ve evraklarına alındı kaşesini vurduğu tarihi veya başvuru ücretinin komisyonun belirlediği banka hesabına yatırıldığı tarihi başvuru tarihi olarak kabul eden fikirler mevcuttur. Tüm bu görüşler ışığında özellikle başvurunun yapıldığı tarihin belirlenmesinin, maddi hukuka yönelik bağlanan sonuçlar açısından son derece önem arz ettiğini belirtmek gerekmektedir (Yeşilova Aras ve Yeşilova,2014).

Biz bu konuda başvurunun yapıldığı tarih olarak başvuru ücretinin yatırıldığı tarihin esas alınması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu noktada Yargıtay 17.HD'nin 05.03.2015 tarih ve 2014/20059 E., 2015/3953 K. sayılı kararına göre "Her ne kadar davalı vekilinin itiraz dilekçesi 19.08.2014 tarihinde Sigorta Tahkim Komisyonu'nca havale edilmiş ise de, davalı vekilince itiraz başvuru ücreti 14.08.2014 tarihinde yatırılmış olup buna dair dekont itirazla birlikte ibraz edilmiştir. Bu haliyle başvuru ücretinin yatırıldığı tarih itiraz yoluna başvuru tarihi olup davalı vekilince on günlük süre içerisinde itiraz yoluna başvurulmuştur." şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır. Yine söz konusu duruma kıyasen uygulanabilecek olan 22.09.2010 tarih ve 2010/3-391 E., 2010/416 K., sayılı Yargıtay HGK'nın ilgili kararına göre davanın açıldığı tarihin tespiti konusunda "Vurgulamakta yarar vardır ki, harca tabi davalarda; dava açılırken başvurma harcı ile karar ve ilam harcının dörtte biri peşin olarak alınır ve dava dilekçesi ancak harç alındıktan sonra esas defterine kaydedilir. Bu halde, davanın açıldığı tarih de harcın yatırıldığı tarih olarak kabul edilir." şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır. Tüm bu yargı kararları dikkate alındığında biz de yukarıda belirttiğimiz gibi Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru harcının yatırıldığı tarihin başvuru tarihi olarak kabul edilmesinin uygun olacağını düşünüyoruz.

6.5.2. Başvurunun Raportöre Tevdi Ve Öninceleme Aşaması

Sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin Komisyona başvurusu, öncelikle raportör tarafından incelenmektedir (SK m. 30/15). Raportör incelemesi, başvurunun şekli şartları taşıyıp taşımadığına ilişkindir. Raportörler, sigortacılık yapan kuruluşla gerekli başvuruların yapılıp yapılmadığını; yapılmışsa talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını ya da sigortacılık yapan kuruluşun 15 gün içinde cevap vermediğini (m. 30/13); Uyuşmazlığın mahkemeye, tahkime (STY m. 16/2-b) ya da Tüketici Sorunları Hakem Heyetine intikal edip etmediğini tespit etmektedirler. Yapılan ön inceleme sonucunda, dosyanın Komisyon tarafından değerlendirmeye alınamayacağı anlaşılırsa durum, ilgiliye derhâl bildirilir ve başvuru ücretinin yüzde doksanı iade edilmektedir (STY m.16/2). Komisyona yapılan başvurudan önce tarafın, mahkemeye yahut Tüketici Hakem Heyetine veya anlaşıldığı gibi olağan tahkime başvurusu durumunda, artık Komisyon nezdinde, söz konusu tahkim hizmetinin verilmesi, elbette ki yargılamaya konu edilmiş uyuşmazlık bakımından mümkün

değildir. Hükmün, derdestlik anlayışının bir uzantısı olduğu görülmektedir (Yeşilova Aras ve Yeşilova, 2014).

Kendilerine başvuru evrakları gönderilen raportörler başvuru hakkındaki incelemelerini 15 günlük süre zarfında tamamlamak zorundadırlar (SK m. 30/15; STY m. 16/6). Ön inceleme aşaması sonunda Komisyon tarafından başvuru değerlendirilmeye elverişli bulunmazsa söz konusu bu tespit başvuran yana bildirilmek suretiyle başvuru ücretinin yüzde 90'lık kısmı iade edilmektedir (STK m.16/3). Bu duruma ek olarak başvurunun öninceleme aşamasından hemen önce derhal geri çekilmesi halinde de başvuru ücretini yüzde 90'lık kısmı başvurana geri verilmektedir (STY m.16/3). Önincelemenin raportör tarafından gerçekleşmesi neticesinde başvuru evraklarında bilgi ve belge eksikliği tespit edilirse raportör başvuru sahibine ve sigorta kuruluşuna bilgi vermek suretiyle dosya kapatmakta, bu durumda da başvuru ücretinin yüzde 50'lik kısmı başvuran tarafa iade edilmektedir (STY m. 16/5). Dosyaya atanan raportörlerin başvurunun esasına ilişkin bir konuyla ilgili hakemin görev alanına giren hususta karar verme yetkisi bulunmamaktadır. Raportörlerin süresi içerisinde çözüme kavuşturamadığı başvurular ise SK'nın 30.maddesinin 15.fıkrası gereği uyuşmazlık hakemlerine havale edilmektedir. (Yeşilova Aras ve Yeşilova,2014). Bu noktada raportörlerin yetkileriyle ilgili olarak doktrinde yer alan bir görüşü de yeri gelmişken ifade etmek istiyoruz. STY kapsamında raportörlerin görev ve yetkilerine ilişkin düzenlenen ve yukarıda yer verdiğimiz madde hükümleri kapsamında raportörlerin bilgi ve belge eksikliğinden kaynaklı olarak uyuşmazlık dosyasını kapatma yetkisine sahip olması bu görüşe göre ağır ve hak kayıplarına yol açabilecek bir durumdur. Ek olarak raportörlere kanun kapsamında tanınmayan böylesine geniş bir yetkinin yönetmelikle tanınması da hukuk güvenliği ilkesine aykırı sonuçların doğmasına vesile olabilecektir. Nitekim uyuşmazlığın esasına ve maddi hukuka ilişkin olan bilgi, belge eksikliğine yönelik değerlendirme ve takdir yetkisine sahip olması gereken kişi uyuşmazlığa atanan sigorta tahkim hakemleri olmalıdır. Bundan dolayı söz konusu bu yetkiyi yumuşatma ve hukuki güvenlik ilkesiyle uyum içerisinde bir süreç oluşturma adına raportörler inceledikleri dosya nezdinde bilgi ve belge eksikliğini tespit etmeleri halinde başvuran yana bu eksikliği tamamlaması adına belirli bir süre tanınmalı, eksikliğin bu süre sonunda da tamamlanması halinde başvuru dosyası kapatılmalıdır (Ulaş, 2007).

Raportörce düzenlenen rapor Komisyonca değerlendirilip uyuşmazlığın niteliği ve hakemin uzmanlık alanı ve iş yükü de dikkate alınarak hakem listesinden sıra esasına göre bir hakem seçilerek atanır (STİY m. 16/8). Talep konusu miktar 15.000 TL'nin üzerinde ise hakemin heyet olarak seçilmesi ve atanması gerekir. Ayrıca talep miktarı 15.000 TL'den düşük olsa bile, uyuşmazlığın niteliği karmaşık ve çözümü birden fazla uzmanlık alanını ilgilendiriyorsa hakem yine de kurul olarak seçilmek zorundadır (Işıl, 2007).

Ek olarak belirtmek gerekir ki tahkime başvurunun bir diğer önemli sonucu ise usuli anlamdadır. Buna göre, tahkime başvuru ile birlikte derdest bir dava oluşur ve davalı tarafın onayı olmadan başvuran taraf davasını geri alamaz (HMK m.123). STY'nin 16.maddesinin 4.fıkrasıuyarınca, komisyona başvurulduktan sonra, raportör incelemesine geçilmeden önce başvuranın başvurusunu geri çekmesi mümkün kılınmıştır. Buna göre sigorta şirketi ile uyuşmazlık yaşayan tarafın, uyuşmazlığı sigorta tahkim komisyonu önüne getirmek için başvuruda bulunması durumunda, raportörler tarafından ön inceleme aşamasına geçilmeden önce bu başvurusunu geri çekmesi mümkündür. Davalı tarafın rızası olmaksızın, davacı tarafça tahkim davasının geri çekilebilmesine yönetmelikçe imkan tanınması doktrinde kimi yazarlar tarafından eleştirilmiştir. Bu eleştiriye göre yönetmelik hükmünü haklı kılacak bir gerekçe mevzuatta da bulunmamaktadır (Dekak, 2019).

6.5.3. Başvuruya Yanıt

Tahkim sürecinde, başvuru dilekçesi, sigortacılık yapan kuruluşa iletilmekle birlikte, cevap sürelerinin çok kısa olmasından kaynaklı bazı problemler meydana gelmektedir. Sigorta şirketine başvuru dilekçesine cevap için 5 günlük, bilirkişi raporuna itiraz anlamında da çoğu zaman 5 (iş) günlük süre tanınmaktadır. Sigortacılıkta tahkimde süreler kapsamında HMK'da yer alan sürelerin bu usulde de kabul edilmesi ve uygulanması daha sağlıklı olacaktır. Uygulamada hakemlere bildirim yapmak adına, Komisyon tarafından belli standartlarda mail adresi tanımlanmadığı ve bu nedenle yargılamanın gerektirdiği usulden ve ciddiyetten uzak sağlıklı yürütülemediği şeklinde görüşler ifade edilmişse de, Komisyon tarafından hakemlere tanınan ve belirli standartlara sahip mail adresleri mevcuttur. Bunun

yanında bu mail adresleri kimi hakemler tarafından aktif olarak kullanılmamakta ve hakemler, şahsi mail adreslerinden taraflara bildirim yapmaktadır (Kozanhan,2019).

Öte yandan cevap süresinin makul olması yukarıda da ifade ettiğimiz üzere hukuki dinlenme hakkının da etkin bir biçimde işlemesine olanak sağlayacaktır. Bu yargılama kapsamında aleyhine başvuru sigorta şirketinin savunma hakkını etkin bir biçimde kullanması gerekmektedir. Bu zorunluluk AY'nin 36.maddesindeki adil yargılanma hakkının da doğal bir sonucunun teşkil etmektedir. Tüm bu sebepler nezdinde sigorta hakemlerinin sigorta şirketinin savunmasını almadan bir karar vermeleri ve hüküm kurmalarının hukuka mutlak surette aykırılık taşıyacağını düşünmekteyiz. (Dekak,2019).

6.6. Tahkikat Aşamaları

6.6.1. Tahkikat

6.6.1.1. Kavram

Tahkikat medeni usul hukukuna dair en önemli süreçlerden birisini teşkil etmektedir. Bu kelime Arapça tahkik kelimesinin çoğulu olarak anlam kazanmaktadır. Tahkikat kelimesini anlam itibarıyla dilimizde karşılığı "Araştırmalar"dır. Hukuki anlamda tahkikat kavramı ise yargı makamları önünde yapılan inceleme, değerlendirme, araştırma süreçlerinin tamamı şeklinde anlaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle tahkikat dava süresi içerisinde öninceleme duruşmasından sonraki aşamaya denk gelen dosyanın esasın incelendiği bölümdür. Tahkikat sürecinde uyuşmazlığın taraflarının iddia ve savunmaları maddi gerçeklik ve adalet terazisi ışığında araştırılmakta, incelenmekte ve tüm bunlar sonucunda mahkeme tahkikat aşamasında topladığı veriler ve değerlendirmeler ışığında nihai kararını vermektedir (İncekaş,2018).

6.6.1.2. Tahkikat Usulü

Sigorta tahkim yargılama kapsamında dosyaya atanan uyuşmazlık hakemleri dosyaların kendilerine tevdi edilmesinden itibaren 4 aylık süre zarfında, dosyaya itiraz edilmesi durumunda ise itiraz hakem heyetleri itiraz dosyasının kendilerine tevdi edildiği tarihten itibaren 2 aylık zaman zarfı içerisinde başvuruyu sonuçlandırmakla yükümlüdürler (SK m. 30/16). Bu noktadaki SK'nın 30.maddesinin 16.fıkrasında

geçen “görevlendirildikten itibaren” ifadesinin “görevlendirme işleminin hakeme tebliğinden itibaren” biçiminde yorumlanması gerektiğini düşünmekteyiz (Karasu,2016). Nitekim kurumsal ve bürokratik bir yapı görünümündeki sigorta tahkim sistemi içerisinde, sistemin yapısından kaynaklı yazışmalar ve başvurularda yaşanan yoğunluk nedeniyle dosyaların hakem görevlendirmesinden çok sonra ilgili hakeme tevdi edildiği gibisinden durumlarla uygulamada çok fazla karşılaşılmaktadır. Başvuru neticesinde oluşturulan uyuşmazlık dosyası tek hakemin görevlendirildiği durumlarda görevlendirilen tek hakeme, heyet halinde hakem görevlendirmesinin yapıldığı durumlarda ise heyet içerisinde seçilen ve tahkim sistemindeki tabiriyle “koordinatör” olan hakeme tevdi edilmektedir. Bundan dolayıdır ki hakemlerin heyet halinde görev yaptığı dosyalarda başvuru dosyasının “koordinatör” hakeme tevdi edilmesinden itibaren tahkim yargılamasının sonuçlanmasına yönelik 4 aylık süre başlamaktadır. Ancak söz konusu bu uygulamaya ek olarak HMK’nın 427.maddesinin 1.fikrasında birden çok hakemin yani hakem heyetinin uyuşmazlığı çözüme kavuşturmakla görevlendirildiği tahkim dosyalarında, yasal tahkim süresinin hakem heyeti tarafından ilk toplantı tarihine ilişkin tutanağın tanzim edildiği tarihten itibaren başlayacağı ifade edilmiştir. Doktrinde yer alan görüşe göre de üç hakemin görev yaptığı heyetten oluşan başvurularla ilgili yargılamaya ilişkin sürenin, heyette yer alan son hakeme dosyanın tebliğ edilmesinden itibaren başlayacağı kabul edilmektedir (Yeşilova Aras ve Yeşilova,2014). Ancak sigorta tahkim sistemi içerisinde işleyişi yukarıda da ifade ettiğimiz üzere bu şekilde bir uygulama mevcut değildir. Doktrinde yer alan bu yorumun hem SK’nın 30.maddesinin 16.fikrasıyla hem de HMK’nın 427.maddesinin 1.fikrasında yer alan hükümlerle uyum içerisinde olduğunu da yeri gelmişken belirtmek istiyoruz.

SK’nın 30.maddesinin 16.fikrası kapsamında düzenlemeye istinaden yasal olarak 4 ay olarak belirlenmiş olan yargılama süresi tarafların açık ve yazılı bir biçimde muvafakatlerini uyuşmazlık hakemine bildirmeleri suretiyle uzatılabilmektedir. Açık olmayan bir biçimde tabiri caizse “susmak” suretiyle verilen muvafakat bu durumda sürenin uzatılması açısından geçerli bir irade beyanı olarak kabul görmemektedir. Ek olarak burada önemle belirtmek istiyoruz ki SK’nın 30.maddesinin 16.fikrasında yasal yargılama süresinin uyuşmazlığın taraflarının muvafakatleri suretiyle uzatılabileceği öngörülmüşken HMK’nın 427.maddesinde yer

alan düzenlemeye istinaden süre uzatımının yine tarafların mutabakata varamaması üzerine birinin başvurması üzerine mahkeme tarafından uzatılabileceği hüküm altına alınmıştır. Tarafların hakemin süre uzatım talebine muvafakat vermeleri durumunda ilgili yazılı beyanlar derhal hakemlik tarafından komisyon müdürlüğüne iletilmekte, komisyon müdürü de süre uzatıma yönelik nihai kararının talebin kendisine geldiği tarihten itibaren 3 iş günlük süre içerisinde vermektedir. Verilen söz konusu kararın aslı dosya ile birlikte Komisyonun bulunduğu yerdeki yetkili mahkemenin arşivinde “hakem kararları saklama dosyası” biçiminde saklanmak üzere söz konusu mahkemeye tevdi edilmektedir.

Uyuşmazlık hakemlerinin yargılama süreci içerisinde SK'nın kendi içerisindeki dinamiklerini ve sektörel anlamdaki uygulamaları dikkate almak suretiyle genel mevzuat ışığında bir tahkikat süreci yürütmek suretiyle nihai karara ulaşmaları beklenmektedir. Bu hususta sigorta tahkim yapısı içerisinde uyuşmazlık hakemleri tarafından duruşma açılıp açılmayacağı sorunu da önem kazanmaktadır. SK'nın 30.maddesinin 15.fikrası kapsamında “Hakemler, sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar verir.” şeklinde bir düzenleme yer almakla birlikte, yargılama süreci içerisinde uyuşmazlık hakemlerinin dilekçeler teatisi aşamasını tam anlamıyla yerine getirmeden ve netice itibarıyla tarafların sahip oldukları ve yukarıda da ifade ettiğimiz “hukuki dinlenilme haklarına” hanel getirmek pahasına dosyayı sonuçlandırma görevi verilmiştir (Yeşilova Aras ve Yeşilova,2014). Pratik anlamda ise çoğu örnekte hakemlerin kendilerine tevdi edilen dosyaları duruşma yapmadan SK'nın 30.maddesinin 15.fikrasına istinaden dosyada bulunan evraklar üzerinden karara çıkardıkları görülmektedir (Dekak,2019). Bizce duruşma yapılmasını yasaklayan bir hüküm olmadığından dolayı sigorta tahkim yapısı içerisindeki yargılamalarda duruşma açılabilir. Bu noktada söz konusu konunun açıklığa kavuşturulması ve “hukuki dinlenilme hakkının” taraflarca etkin işletilmesi bakımından mevzuatsal anlamda bir düzenleme yapılmasının uygun olacağını düşünmekteyiz.

6.7. Sigorta Tahkim Yargılamasında İspat

6.7.1. İspat Zorunluluğu Olmayan Durumlar

Sigorta tahkim yargılamasında ispat konusu da yargılamasını esasına dair önemli meselelerden birisini teşkil etmektedir. Bu noktada ispata dair ikrar konusu ve

karineler sigorta tahkim yargılaması bağlamında üzerinde durulması gereken ve ispata giden yolda kullanılan önemli vasıtalarındandır.

6.7.1.2. İkrar

Türk Hukukunda ikrarın bir delil olup olmadığı sorusu tartışmalı bir nitelik arz etmektedir. HUMK dönemindeki hakim görüşüne göre ikrar kesin bir delil olarak kabul edilmekteydi. Bu görüşün altında yatan en büyük gerekçe de, ikrarın sistematik bakımdan deliller arasında yer almasıydı. HMK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte bu durum değişmiştir. İkrar, HMK'nın 188.maddesinde ve böylece kanunun sistematığı bakımından ispata ilişkin genel hükümler bölümünde kendisine yer bulmuştur. Söz konusu kanun kapsamında ikrara bu bölümde yer veren kanun koyucu, ikrarın kesin bir delil olmadığı yönündeki görüşünü öne çıkarmak istediği söylenebilecektir (Ferendeci Özkaya, 2014). Bu noktada ikrar durumu vakıyıyı çekişmeli olmaktan çıkardığına, deliller de sadece çekişmeli vakıaların ispatı hususunda ileri sürülebileceğini göre ikrarın bir delil olarak ifade edilmesi bizce de güçtür. Sigorta tahkim yargılaması bakımından da özellikle bir avukatın, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yaparken sigorta şirketinden talep konusuyla ilgili ödeme alması durumunda dürüst davranma ve doğruyu söyleme yükümlülüğü kapsamında bunu başvuru formunda belirtmesi durumunda ilgili ödemenin varlığı hususunda taraflar arasında bir çekişme olmayacak, söz konusu ödemenin yapıldığı kabul edilecektir. Bu konuda söz konusu bu türden ikrar beyanlarının özellikle hakemlerin ara karar kapsamında sigorta kuruluşlarında yapılan ödemenin varlığına dair tevsik edici belge istemelerini bertaraf etmesi ve usul ekonomisi ilkesini bağlamında daha doğru bir sonuca ulaşılacağı sonucuna götürebilecektir.

6.7.1.2. Karineler

Karinelerde aynı şekilde sigorta tahkim yargılaması kapsamında vakıaların ispatında önemli bir yere sahip olmaktadır. Bu noktada söz konusu bu karinelerle ilgili olarak adi karineler kapsamında bir değerlendirme yapıldığında bu karine türü birer ispat yükü kuralı olmasına ek ve ispatsızlık riskinin hangi tarafça taşınacağını da ifade eder konumdadır (Karakaş, 2013).

Sigorta tahkim yargılaması özelinde uyuşmazlık hakemleri tarafından oluşturulan ara kararlarda başvuran yandan ödeme ve diğer konulara ilişkin beyan ve bilgiler istenmektedir. Bu beyan ve bilgilerin süresi içerisinde sunulmaması durumunda “dosya muhteviyatına” göre karar verileceği şeklinde bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu tür durumlarda kanımızca bir adi karine oluşmakta ve ispat yükünün bu bilgi ve belgenin istendiği tarafta olacağı düşüncesinden hareketle bu tarafın aksi yönde bir düşünce veya görüşünün olması durumunda bunu ispatla yükümlü olduğu kabul edilmektedir.

Yine sigorta tahkim yargılaması özelinde sigorta kuruluşları arasında yapılan rücu ödemelerinin sigorta şirketi bakımından teminat limitinin doğru şekilde işletilmesi noktasında yargılamada ileri sürülmesi durumunda sigorta şirketleri tarafından bu ödemelerin kendi aralarındaki protokole göre talepler aylık olarak toptan yapıldığı belirtilmektedir. Bu noktada dekontlarda yazan miktarda toplu bir miktarı belirttiği için uyuşmazlık hakemleri kimi zaman dekonta ek olarak sunulan rücu mutabakatname metinlerini delil olarak kabul etmemektedir. Ancak gerek sigorta kuruluşların arasındaki protokolün kurumsal bir nitelik taşıması gerekse söz konusu mutabakatname metninin içerisinde yer alan hasar, hukuk numaraları ile plaka bilgileri ve bunların karşılarında yer alan ödeme miktarlarının açıkça belirtilmesi bir belge delilinin olmasının yanı sıra hayatın olağan akışı çerçevesinde söz konusu ödemenin ispatını kolaylaştıran ve ispat yükünü karşı tarafa yıkan önemli bir adi karine niteliğindedir.

6.7.2. İspat Yükü

6.7.2.1. Genel Kural

Bir davanın kazanılması ya da kaybedilmesi noktasında en etken unsur, iddia ya da savunmaya dair vakıaların gerçekleşip gerçekleşmediği noktasında bunların hakimi de ikna edecek şekilde ifade edilmesidir. Şüphesiz hakimin bu noktada iddia ya da savunmaya dair söz konusu bu vakıaların meydana gelip gelmediği noktasında kendiliğinden inceleme yapabilmesi mümkün değildir. İspat yükünün yargılamanın taraflarına ait bulunduğunu bu noktada belirtmekte büyük yarar vardır. Kaldı ki esasa dair maddi hukuk kurallarının tatbik edilmesinin delillerin vakıayı ispat etmeye

elverişli olmadığı durumlarda tek başına mümkün olacağı söylenemeyecektir. (Yavaş,2015).

Pekcanıtez ve diğerleri (2012)'ne göre, ispat yükü, "Belli bir olayın gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda vakıa iddiasında bulunan tarafa düşen usuli bir yüküdür." Kuru (2001)'ya göre "İhtilafı vakıaların kim tarafından ispat edilmesi gerektiği meselesi" ispat yükü kapsamında merkeze alınması gereken bir noktadır. Yavaş (2015)'a göre, ispat yükü bağlamında, "Belli bir olayın gerçekleşmiş olup olmadığının ispatlanamamış olması halinde hakimin aleyhte kararı ile karşılaşması tehlikesidir" şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır.

6.7.2.2. TTK Bakımından Getirilen İstisna

İspat yüküne dair yukarıdaki başlıkta genel hatlarıyla açıklama yaptıktan sonra şimdi de sigorta hukukunda bu ispat yükünün yansıması olarak değerlendirilebilecek TTK'nın 1409.maddesinin 2.fıkrasını incelemek istiyoruz. Bu madde hükmüne göre "Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir." Yine TTK'nın 1452.maddesinin 3.fıkrası kapsamında da söz konusu bu düzenlemenin sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyeceği düzenlenmiştir. Söz konusu kanun hükmü ispat yüküne ilişkin bir düzenleme getirmiştir. Ancak bu madde hükmü doktrinde kimilerince eleştirilmiştir. Eleştirilere göre bir riziko gerçekleştiğinde ispat yükünün öncelikle sigorta ettiren üzerinde olduğu kabul edilmelidir. Buna göre sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiğinin genel kapsamıyla ispat edecek ve bunun sonucunda sigorta tazminatı veyahut sigorta bedelinin sigortacıdan talep etme hakkına sahip olacaktır. Yine bu eleştirilere göre söz konusu madde hükmünde "sözleşmede öngörülen rizikoların sigorta teminatı dışında kaldığının ispat yükü" nün sigortacıda olacağı belirtilmiştir. "Sözleşmede öngörülen rizikonun teminat dışında kalması" ifadesi bu noktada belirsizdir. Kaldı ki eğer riziko teminat dışında kalmış ise, bu o rizikonun o sözleşmede öngörülmemiş olduğu anlamına gelmektedir (Akgün, 2017).

Öte yandan sigorta tahkim yargılaması uygulamasında pratikte özellikle ZMSS şeklindeki sigorta tiplerinde başvuran yana ait gerçek zararın, mutabakat sonucunda sigorta şirket tarafından karşılandığı ve tazminata konu aracın onarıldığı durumlarda

her yargılama esnasında aldırılan ne kadar bilirkişi raporunda daha yüksek bir tazminat hesaplanmışsa da bu hesaplamanın gerçek zarara yönelik olmadığı yalnızca dosya üzerinden yapılan inceleme sonucu elde edildiği sonucuna ulaşılabilecektir. Bu tip durumlarda karşılıklı mutabakat sonucunda hasar onarımının tamamı anahtar teslimi yapılması kararlaştırılmış ve aracın onarımı tamamlanmıştır. Kaldı ki bu tür durumlarda aracın gereği gibi onarılmadığını tevsik edici hiçbir belge dosya muhteviyatına sunulmamakta aracın gereği gibi onarılmadığına ilişkin somut bir iddia da dosya kapsamında aynı şekilde mevcut bulunmamaktadır. Bu tür durumlarda aksi yönde görüşe sahip olanlar açısından da sigorta hukukundaki temel prensibin “gerçek zararın” karşılanması olmasından hareketle aracın “gerçek zararının” yargılama esnasında aldırılan bilirkişi raporunda hesaplanan miktarın olduğunu ve yapılan söz konusu mutabakatnamelerin KTK’nın 111.maddesinin 2.fikrasındaki “Tazminat miktarlarına ilişkin olup da, yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar yapıldıkları tarihten başlayarak iki yıl içinde iptal edilebilir.” hükmüne istinaden iptal edilebileceğini savunmaktadırlar.

6.8. Sigorta Tahkim Yargılamasında Takdiri Kanıtlar

6.8.1. Bilirkişi İncelemesi

Özel hukuk yargılamasında yargılama faaliyeti sırasında uyuşmazlığın çözümü için vakıaların tespit edilip belirlenmesinin teknik ve özel bilgiyi gerektiği durumlarda söz konusu bu bilgilerin vakıalara uygulanmak suretiyle bir neticeye ulaştırılmasındaki görev hakime ait bulunmaktadır. Bir uyuşmazlığın çözümü noktasında gereken tüm bilgiye sahip olunması ve bu bilgiler aracılığıyla vakıalar bağlamında bir neticeye ulaşılması tekil bir biçimde hakimden beklenemeyeceğinden özel ve teknik bilgi sağlama görevi bu noktada bilirkişilere verilmiştir.

Sigorta tahkim yargılamasında da bilirkişi görevlendirmesi usulü çok sıkça başvurulan bir yöntemdir. Görevlendirilen bilirkişilerce hazırlanan raporlar noktasında uyuşmazlığın taraf olanların beyanda bulunma ve itiraz etme haklarına dair özel bir mevzuat hükmü yukarıdaki başlıklarda da ifade ettiğimiz gibi bulunmamaktadır. Bu noktada taraflara rapora karşı beyanda bulunabilmesi adına iki haftalık sürenin tanınmasının tarafların hukuki dinlenilme hakkını ihlal etmeden sonuca ulaşabilmesi adına önemli olduğunu düşünüyoruz. Ancak doktrinde bir görüşe göre, bilirkişi

raporuna karşı beyan ve itiraz etmek için hakemin süre tanırken, HMK'nın 281. maddesindeki iki haftalık süreye uymak zorunda olmadığı kabul edilmektedir (Budak,2013). Uyuşmazlığın tarafları bu noktada bilirkişi raporuna karşı hakem heyetine sunacakları itiraz dilekçesi kapsamında bilirkişi raporundaki eksiklikleri ve belirsizlikleri açıklamak suretiyle bilirkişide ek açıklama istenmesini ya da dosyanın yeni bir bilirkişi tarafından incelenmesini talep etme hakkına sahiptirler. Hakemler de bu noktada, tarafların talepleri doğrultusunda ek rapor talebinde bulunabilmelerinin yanı sıra aynı zamanda dosya muhteviyatı gereği yeni bilirkişi görevlendirme hakkını da sahip bulunmaktadırlar (Kozanhan,2019).

6.8.2. Keşif

Sigorta tahkim yargılaması uygulamasında kanun ve yönetmeliklerde keşif delili konusunda herhangi bir özel düzenleme mevcut değildir. Bu noktada işbu delilin uygulanması bakımından HMK hükümleri çerçevesinde hareket edilmesinin uygun olacağını düşünüyoruz. Keşif, HMK kapsamında özel bir biçimde düzenlenen takdiri delillerden birisidir. HMK'nın 288. ve 431. maddelerinde yer alan düzenlemelere istinaden, hakem ya da hakem heyeti, uyuşmazlığa taraf olanların talebini dikkate alarak ya da re'sen, uyuşmazlığa konu durumla ilgili keşif yapılması hakkında karar verebilmesi yetkisine sahip bulunmaktadır. Yargıtay 11. HD'nin 10.04.2019, tarih ve 2018/4259 E., 2019/2849 K., sayılı kararı kapsamında da sigorta tahkim yargılaması kapsamında hakemlerin, keşif yapılmasına karar verebileceği ifade edilmiştir. Ancak pratikte tahkim yargılaması süresinin 4 ay ile sınırlı olması ve dosya yoğunluğundan kaynaklı durumlar dikkate alındığında hakem veya hakem heyetlerinin bu yola pek başvurmadıkları söylenebilecektir.

6.8.3. Tanık

SK'nın 30.maddesinin 15.fikrasında, hakemlerin sadece kendilerine verilen evrak üzerinden hüküm verecekleri düzenlenmiştir. Bu madde ile iç tahkim hükmü olan HMK'nın 429.maddesinin 1.fikrasından farklı bir düzenleme yapıldığı ifade edilebilir çünkü uygulamada sigorta tahkim yargılamasındaki hakem heyetlerinin, farklı illerde olması mümkün olduğundan mevzuat hükmü nazara alındığında, tanık dinlemesinin mümkün olmadığı kabul edilmektedir (Bilgen,2017). Aksi yönde görüşe göre, sigorta tahkim yargılamasında hakemler, ihtiyaç duyduklarında tanık deliline

başvurmak suretiyle, tanık dinlenmesine karar verebilmelidirler (Kayıhan ve Bağcı, 2019). Yargıtay 17. HD'nin 20.02.2014 tarih 2014/1596- 2014/2221, sayılı kararı kapsamında da sigortacılıkta tahkim sisteminde, hakemlerin tanık dinleyebileceğini kabul etmiştir. Söz konusu bu karara göre “Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Heyeti kararında, sürücünün Yaşar D. Olduğu yönünde değerlendirme yapmışsa da dayanak gösterdiği deliller bu sonuca varmaya yeterli değildir. O halde Komisyon Hakem Heyetince yapılacak iş, kaza tespit tutanağını tanzim eden müminlerinin tanık olarak dinlenmesi ile birlikte dosyadaki diğer delillerin değerlendirilerek bir sonuca ulaşması gerekirken...” kararı ile sigortacılıkta tahkim sisteminde tanık dinlenebileceğine işaret etmiştir.

6.8.4. Sigorta Kuruluşları Tarafından Düzenlenen Ekspert Raporları

Yine maddi hasarla sonuçlanan trafik kazaları neticesinde sigorta kuruluşları tarafından rizikoya konu olayın gerçekleşmesinin akabinde olayın boyutu ve zararın miktarının tespit etmek bağlamında eksper ataması yapılmakta ve bu eksper raporları SK'nın 22.maddesinin 17.fikrasına istinaden delil niteliğinde kabul edilmektedir. Söz konusu eksper raporları delil niteliği olmasının yanı sıra bu raporlar aynı zamanda HMK'nın 293. maddesine göre “uzman görüşü” kategorisinde değerlendirilmelidir.

6.9. Sigorta Tahkim Yargılamasında İhtiyati Tedbir

SK'da hakemlerin ihtiyati tedbir kararı verme konusunda yetkilerinin olup olmadığıyla ilgili bir düzenleme mevcut değildir. Buna rağmen HMK'nın 414. maddesinde hakemlere ihtiyati tedbire hükmetme konusunda yetki tanınmıştır. Bu sebeple sigorta tahkim yargılaması kapsamına giren uyuşmazlıklar noktasında SK'nın 30.maddesinin 23.fikrasının yollamasıyla birlikte SK'da hüküm bulunmayan hallerde HMK hükümleri uygulanacağından, genel tahkimde olduğu üzere, sigorta tahkim yargılamasında da hakemlerin HMK m. 414 uyarınca ihtiyati tedbir kararı verme yetkilerinin bulunduğunu kabul etmek gerekir (Budak,2012). Bir diğer deyişle STK yargılamasında görev yapan hakem veyahut hakem heyetinin yargılama esnasında şartları oluşması halinde ihtiyati tedbir kararı verebileceği söylenebilecektir. Ancak bu noktada şu hususu önemle vurgulamak gerekir. HMK hükümleri çerçevesinde hükmedilecek olan ihtiyati tedbir kararının icra edilebilirliği ise talep üzerine mahkeme kararıyla oluşacaktır. Ezcümle hakem veyahut hakem heyeti tarafından

verilen ihtiyati tedbir kararının icra edilebilirliği konusunda mahkemeden icra edilebilirlik Őerhi almak gerekecektir. (Vuraloğlu Semerci, s.289)

6.10. Sigorta Tahkim Yargılamasına Son Veren Hakem Kararları

Hakem kararı, bir tahkim sözleşmesi veya tahkim Şartı kapsamında hakemlere tanınan hüküm verme yetkisine istinaden uyuşmazlığa taraf olan kişilerin yaşadığı bir hukuki uyuşmazlığı zme ulaŐtıran karar Şeklinde tanımlanabilir. Hakem veya hakem heyeti, önüne gelen uyuşmazlıkları, tarafların dosyaya sunduğu iddia ve savunmaları incelemek suretiyle, genel veya özel mevzuatta kendilerine tanınan süre zarfında nihai sonuca ulaŐtırmak ve karar vermek mecburiyetindedirler.

Sigorta tahkim yargılamasında tarafların talebiyle bağlı olan hakem, bu noktada özel hukuk yargılamasının bir sonucu olarak talep edilmeyen konularda karar verme yetkisine sahip değildir. Yine HMK'nın 436. maddesi istinaden hakem veya hakem heyeti kısmi karar verebilme hakkında sahiptirler (Yeşilova Aras ve Yeşilova,2014). HMK' kapsamında düzenlenen genel tahkim hükümlerinde olduğu üzere sigorta tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararları bakımından kesinleŐme Őerhi alınması noktasında bir düzenleme mevcut değildir. Hakem kararları bu noktada doğrudan icra kabiliyetine sahiptir. Genel tahkim uyarınca hakem kararına kesinleŐme Őerhi alınması HK'ya göre harca tabi olmasının aksine SK'nın 30.maddesinin 16.fıkrasına istinaden hakem kararlarının taraflara bildirilmesi işlemi harca tabi bulunmamaktadır (Budak,2013).

Bir diğer önemli husus nokta ise, uyuşmazlık hakem kararlarının ile itiraz hakem heyetince verilen kararların gerekçeli olma mecburiyetidir. Hakem kararlarının gerekçeli bir Şekilde yazılması, uyuşmazlığa taraf olan kişilerin iddia ve savunmalarının karara ne oranda etki ettiğini gösterecek ve karara karşı kanun yoluna baŐvurulduđunda bu kararın denetime elverişli olmasını yönelik bir imkan tanıyacaktır.

Hakem kararları kapsamında, uyuşmazlığın kaynağı, maddi ve hukuki sebepler, başvuruya ait künye bilgileri ve yargılama giderleri bulunmak zorundadır. Hakem kararları, Komisyon başkanlığının ve Müsteşarlığın uygun grdğu niteliklere sahip olmalıdır. STY'nin 19. maddesinin 3.fıkrasına göre "hakemler tarafından verilen

bütün kararlar ilgililerin erişimine açık bir veri tabanında Komisyon tarafından yayımlanır” STK’nin 21.maddesinde de maddede ise yayımlanacak kararlar noktasında, gizlilik ilkesinden bahsedilerek, bu veri tabanı içerisinde özel bilgileri yer verilmeyeceği hususu belirtilmiştir. Söz konusu bu düzenleme uyuşmazlığa taraf olanların özel yaşamlarının ve ticari sırlarının korunması açısından son derece sağlıklıdır. Diğer bir görüşe göre de hakem kararlarının yayınlanması konusunda arzu edilen Komisyon Başkanlığının riskleri en aza indirmek için sigorta tahkim yargılaması nezdinde bir içtihat oluşturulmasını hedeflemesidir. (Kozanhan, 2019).

6.11. Sigorta Tahkim Kararlarının Mahkemeye Tevdi

Sigorta tahkim yargılamasında hakem uyuşmazlığı neticelendiren kararını verdikten sonra bunu Komisyon müdürüne tevdi etmektedir. Komisyon tarafından verilen hakem kararı SK’nın 16.maddesinin 3.fıkrasına istinaden en geç üç iş günü içerisinde taraflara posta veyahut KEP adresine elektronik posta yollanmak suretiyle bildirilir. Bunun akabinde uyuşmazlık dosyası saklanmak üzere mahkemeye gönderilir. Bu dosyaları saklamakla görevli mahkemeler asliye ticaret mahkemeleridir. Ek olarak belirtmek gerekir ki asliye ticaret mahkemeleri nezdinde saklanan dosyalar eskiden değişik iş numarası almaktaydı, ancak artık bu dosyalar “Hakem Kararları Saklama Dosyası” şeklinde mahkemesince saklanmaktadır.

6.12. Hakem Kararının İcrası

Sigorta tahkim yargılaması bağlamında verilen hakem kararları, para alacağına ilişkin ilamların icrasında olduğu gibi icra kabiliyetine sahip bulunmaktadır. (HMK.m.436; İİK.m.38).

Hakem kararı lehine olan uyuşmazlık tarafının söz konusu kararı icraya koyabilmesi adına hakem kararının kesinleşmiş olması aranmayacaktır. Ancak SK’nın 30.maddesinin 12.fıkrası gereği söz konusu karara karşı itiraz yoluna başvurulması kararın icrasını durdurmaktadır. İlgili hakem kararına yönelik istinaf veya temyiz kanun yollarına başvurulması durumunda, başvuruyu gerçekleştiren borçlu tarafından, hakem kararında hüküm altına alınan paranın resmi bir mercie depo edildiği veyahut hükmolunan paraya karşılık gerekecek tutarda icra mahkemesince kabul edilecek taşınır, taşınmaz rehni veya banka kefaleti gösterildiği yahut borçlunun hükmolunan

paraya karşılık gelecek ölçüde malının haczedilmiş olduğu durumlarda icranın geri bırakılması adına bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay'dan karar alınması noktasında icra müdürü tarafından borçluya bir mehil verilmektedir (İİK.m.36/1).

6.13. Yargılama Giderleri

6.13.1. Harçlar

Harç, kişilerin bazı kamu hizmetlerinden yararlanma veyahut bazı işlemleri yapmaları noktasında bu hizmetin maliyetine belirli ölçülerde katlanmaları arzusuyla, tahsil edilen bir çeşit mali yükümlülük olarak tanımlanabilir. Bir kamu hizmetinden yararlanmak isteyen gerçek ya da tüzel kişiler, bu hizmete karşılık gelen harçlara katlanmak mecburiyetindedir. Bu noktada genel mahkemelerde başvurma harcı; dava açma, davaya müdahale veya tevdi mahallinin tayini, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve delil tespiti ile ilgili taleplerle ilgili olarak tahsil edilmektedir. Başvuru harcı bir defaya mahsus tahsil edilen maktu niteliğe sahip bir harç konumundadır. Sigorta tahkim yargılamasında yapılan başvurularda genel mahkemelerde olduğu üzere başvurma harcı alınmamaktadır. Karar ve ilâm harcı ise mahkeme tarafından verilen ve davanın sona erdiren nihai karar neticesinde tahsil edilen harç olarak adlandırılabilir. HK'nın (1) sayılı Tarife'nin nispi karar ve ilâm harcını düzenleyen hükmü dikkate alındığından, sigorta tahkim yargılamasında bu bent hükümlerine istinaden harç alınmayacağı tespiti yapılabilecektir. Tüm bu nedenlerle tahkim yargılamasına konu olan uyuşmazlıklar bakımından karar ve ilâm harcının alınmasına gerek yoktur. Ancak, hakem kararına karşı ikame edilen davalar açısından karar ve ilâm harcının tahsil edilmesi söz konusu olabilecektir (Dekak, 2019).

Yukarıdaki tüm bu hususlar ile birlikte Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuruda bulunmak adına öncelikle; komisyona ait web sitesinde yer alan başvuru formundaki güncel duyuruya istinaden “uyuşmazlık tutarı 5.000 TL'ye kadar olan başvurular için 100 TL, uyuşmazlık tutarı 5.001 ila 10.000 TL arasındaki başvurular için 250 TL, uyuşmazlık tutarı 10.001 TL ve 20.000 TL arasındaki başvurularda 350 TL, uyuşmazlık tutarı 20.001 TL ve üzeri başvurularda uyuşmazlık tutarının %1,5'u (En az 350 TL olmak üzere) olmak üzere başvuru ücretinin Ziraat Bankası şubelerinden kurum tahsilat programı aracılığıyla Sigorta Tahkim Komisyonu hesabına yatırılması gerekmektedir.”

6.13.2. Vekalet Ücreti

Sigorta tahkim yargılaması bakımından takdir edilecek vekalet ücreti bakımından AAÜT' nin 17.maddesinin 2.fıkrasına kapsamında, "Sigorta Tahkim Komisyonları, vekalet ücretine hükmederken, bu Tarifinin ikinci kısmının ikinci bölümünde asliye mahkemeleri için öngörülen ücretin altında kalmamak kaydıyla bu Tarifinin üçüncü kısmına göre avukatlık ücretine hükmeder. Ancak talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler aleyhine bu Tarifeye göre hesaplanan ücretin beşte birine hükmedilir. Konusu para ile ölçülemeyen işlerde, bu Tarifinin ikinci kısmının ikinci bölümünde asliye mahkemeleri için öngörülen maktu ücrete hükmedilir. Ancak talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler aleyhine öngörülen maktu ücretin beşte birine hükmedilir. Sigorta Tahkim Komisyonlarınca hükmedilen vekalet ücreti, kabul veya reddedilen miktarı geçemez." düzenlemesi mevcuttur. Söz konusu bu düzenleme pratikte pek çok tartışmayı beraberinde getirmektedir. Şöyle ifade etmek gerekirse, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 6.maddesinin 13.fıkrası uyarınca, "Tarafların avukat ile temsil edildiği durumlarda uyuşmazlığa taraf olanlar aleyhine hükmedilecek olan vekâlet ücreti, her iki taraf için de AAÜT'de mevcut olan asliye mahkemelerinde görülen işler bakımından hesaplanan vekâlet ücretinin beşte biridir." Söz konusu yönetmelik ve kanun hükmü birlikte incelendiğinde, sigorta tahkim uygulamasında vekâlet ücretine hükmedilirken uyuşmazlık hakemleri tarafından verilen kararlardaki farklılıklar ön plana çıkmaktadır. Doktrindeki kimi yazarlar 1/5'lik vekâlet ücretinin sigorta şirketleri lehine yorumlanması mümkün olmadığını belirtmektedir. Bu durumun gerekçesi olarak AAÜT'de geçen "talebi kısmen veya tamamen reddedilenler aleyhine..." ibaresinden anlaşılması gereken hususun, sigorta şirketlerinin tahkim komisyonu kapsamında talep eden yani başvuran olmadığı, başvuru olan yani davalı konumunda olduğunu, bu nedenle 1/5 vekalet ücretinin başvuranlar aleyhine hükmedilmesi gereken vekâlet ücreti olması gerektiğini savunmaktadırlar. Ezcümle bu görüşe göre başvuranların taleplerinin kısmen veya tamamen reddedildiği durumlarda, sigorta şirketleri lehine hükmedilmesi gereken vekalet ücretinin AAÜT'de belirtilen vekalet ücretinin 1/5'i olması gerekmektedir (Dekak, 2019).

Buna karşılık Yargıtay 17.HD son tarihli güncel kararlarından 26.03.2019 tarih, 2016/9857 e., 2019/3532 k. sayılı kararına göre “2- 19.01.2016 tarihli ve 29598 Resmi Gazetede yayımlanarak Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmeliğin 16. maddesinin 13.fıkrasına (13) (Ek:RG-19/1/2016-29598) tarafların avukat ile temsil edildiği hallerde, taraflar aleyhine hükmedilecek vekâlet ücreti, her iki taraf için de Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesinde yer alan asliye mahkemelerinde görülen işler için hesaplanan vekalet ücretinin beşte biridir. hükmü eklenmiştir. İtiraz hakem heyetince verilen 25.03.2016 tarihli kararda davacı lehine hükmedilecek vekalet ücreti için Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmeliğin 16.13 maddesinin uygulanması gerektiği göz önüne alınarak AAÜT'nin 13. maddesi gereğince hesaplanan vekalet ücretinin 1/5'i oranında vekalet ücretine hükmedilmesi gerekirken tam nispi vekalet ücretine hükmedilmesi doğru görülmemiş, bozma nedeni ise de, bu yanılmanın giderilmesi yargılamanın tekrarını gerektirir nitelikte görülmediğinden hükmün 6100 sayılı HMK'nın geçici 3/II. maddesi delaletiyle 1086 sayılı HMUK'nın 438/7. maddesi uyarınca düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir. Sonuç: Yukarıda (1) nolu bentte açıklanan nedenlerle davalı vekilinin sair temyiz itirazlarının reddini, (2) nolu bentte açıklanan nedenlerle davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile hüküm fıkrasının 3 numaralı bendinde yer alan 10.433,92 TL ibaresinin çıkarılarak yerine 2.086,78 TL ibaresinin eklenmesine ve hükmün bu hali ile düzeltilerek onanmasına” şeklinde bir değerlendirme yapılmış ve her iki taraf açısından da vekalet ücretinin 1/5 şeklinde hükmedilmesi gerektiği belirtilmiştir (Dekak, 2019).

6.13.3. Gider ve Delil Avansı

Gider avansı kavramı HMK'nın 120.maddesi kapsamında düzenlenmiştir. Bu hükme göre, “Davacı, yargılama harçları ile her yıl Adalet Bakanlığınca çıkarılacak gider avansı tarifesinde belirlenecek olan tutarı, dava açarken mahkeme veznesine yatırmak zorundadır. Avansın yeterli olmadığına dava sırasında anlaşılması hâlinde, mahkemece, bu eksikliğin tamamlanması için davacıya iki haftalık kesin süre verilir.”

Sigorta tahkim yargılaması bağlamında uyuşmazlığın çözümünde; iddia ve savunmaların somutlaştırılması nedeniyle; özellikle uyuşmazlık konusu bağlamında teknik bilirkişiden rapor istenmesi gibi işlemler yapılırken bir dizi masraf gerektirir işlemin yapılması zorunludur. Sadece mahkemelerde açısından değil sigorta tahkim

yargılamasında da gider avansı hakkın aranmasında ve talep edilen hakka ulaşılması açısından oldukça önemli bir görünüm arz etmektedir. Bu yargılama bakımından yapılan masrafların ne şekilde kimin tarafından karşılanacağı ve taraflar arasında nasıl dağıtılacağına dair bir düzenleme mevcut değildir. Ancak genel tahkim usulünde olduğu üzere bir özel hukuk yargılama biçimi olan sigorta tahkim yargılamasında da bu türden masraflar Devlet tarafından değil, uyuşmazlığın taraflarınca karşılanmakta ve yargılama sonunda verilen kararda haksız çıkan aleyhine yüklenmektedir. SK'nın 30/18. maddesine istinaden hakemlik ücreti, "Komisyona başvuru ücreti ve üyeliğe katılma payı, Komisyonun görüşü alınmak suretiyle Müsteşarlıkça" belirlenmekte ve hakem ücreti Komisyon tarafından ödenmektedir. Bu sebeple hakem kararında diğer yargılama giderlerine yer verilmesi gerekmekte iken, hakem ücreti Komisyon tarafından ödeneceğinden bu kalemin kararda yer verilmesine gerek bulunmamaktadır (Kozanhan,2019).

Bu noktada sigorta tahkim yargılamasındaki uygulamayla ilgili olarak bir hususa daha dikkat çekmek istiyoruz. Çoğunlukla hızlı yargılamayı esas alan sigorta tahkim yargılaması nezdinde tek ve heyet halinde dosyanın tevdi edildiği bilirkişilerin ara kararlarda belirtilen ücretleri çoğu zaman başvurucular tarafından yatırılmamakta ve bu noktada başvurucular açısından dosya usulden kimi zaman ise esastan reddedilmektedir (Fişekçi,2015). Özellikle bu türden bilirkişi ücretinin yatırılmadığı durumlarda başvurunun ispat hakkının tüketilmesi nedeniyle esastan reddedildiği kararların kesin hüküm teşkil ettiği hususu da gözetildiğinde söz konusu gider avansı müessesinin önemi daha da ön plana çıkmaktadır.

6.14. Sigorta Tahkim Yargılamasında Kanun Yolları

Hakem kararının gerekçeli olarak yazılmasının akabinde komisyon müdürü tarafından taraflara bildirilmesi ve ardından mahkemeye iletilmesi ile taraflar açısından kanun yoluna başvurma imkanı ortaya çıkmaktadır. Kanun yolu açısından HMK kapsamında, hakem kararlarına karşı yalnızca "iptal davası" usulü düzenlenmiş ve bu dava sonucunda verilecek mahkeme hükmünün temyize kabil olduğu düzenlenmiştir (HMK m. 439). SK'nın 30'uncu maddesinin 12. fıkrası kapsamında ise sigorta tahkiminde verilen kararlara karşı kanun yolu belirtilmiştir. Bu kanun hükmüne göre, sigorta tahkim yargılamasında 5.000 TL'nin altındaki uyuşmazlıklar hakkında

verilen hakem kararları kesindir. 5.000 TL'nin ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyonca ilgiliye bildiriminden itibaren 10 gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz edilebilmektedir. İtiraz talebinde bulunmak için bu madde uyarınca belirlenen başvuru ücretinin Komisyona yatırılması şarttır. İtiraz talebi münhasıran bu talepleri incelemek üzere Komisyon tarafından teşkil edilen hakem heyetlerince incelenmektedir. İtiraz talebi hakkında işin heyete intikalinden itibaren iki ay içinde karar verilmektedir. 5.000 TL ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları bu madde uyarınca süresinde itiraz başvurusunda bulunulmaması hâlinde kesinleşmektedir. Bu uyuşmazlıklar hakkında bu madde uyarınca yapılan itiraz üzerine verilen karar kesindir. 40.000 TL üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar için temyize gidilebilir. Ancak, tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması, talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması, hakemlerin yetkileri dahilinde olmayan konularda karar vermesi ve hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi durumlarında her halükarda temyiz yolu açık bulunmaktadır.

6.14.1. İtiraz

SK'nın 30. maddesinin 12. fıkrasında 2013 yılında 6456 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik akabinde 5.000 TL altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararların kesin olduğu ve 5.000 TL ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyonca ilgiliye bildiriminden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz edilebileceği düzenlenmiştir. SK'da değişiklik yapılmasını öngören 6456 sayılı Kanun'un 45. maddesinin gerekçesinde hüküm ile "düşük tutarlı uyuşmazlıklar için gereksiz yere" itiraza gidilmesinin önlenildiği ve itiraz taleplerinin de "hızlı ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle sigorta tahkim sistemi içinde incelenmesi" amaçlandığı belirtilmektedir. İtiraz başvurusu, başvuru ücretinin Komisyona yatırıldığı belge ve başvuru formu ile yapılmaktadır (SK m. 30/12, STY m. 16/A-1). Başvuru, itiraz yetkilisi tarafından ön incelemeye tabi tutulmaktadır. Bu ön incelemede itiraz yetkilisi itirazı süre ve miktar bakımından, başka bir ifade ile usul bakımından incelemektedir (STY m. 16/A-1). İtiraz üzerine hakem kararının icrası durmaktadır (SK m. 30/12). İtirazın değerlendirmeye alınmasına bir engel bulunmadığı takdirde, itirazın çözümü için

hakem heyeti oluşturmak amacıyla Komisyon tarafından itiraz hakem listesinden -sıra usulüne göre- hakemler seçilmektedir (SK m. 30/12, STY m. 16/A-2). Hakem heyeti derhal taraflara bildirilmektedir (STY m. 16/A-3). İtiraz talebi hakkında işin heyete intikalinden itibaren iki ay içinde karar verilmektedir. (SK m. 30/12). Dolayısıyla itiraz hakem heyeti yeni bir karar vermektedir (Yaşar,2018).

6.14.2. Temyiz

Olağan kanun yollarından birisini teşkil eden temyiz incelemesinde istinaf mahkemelerince belirli bir parasal sınırnın üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen nihai kararların ve hakem kararlarının iptali talebine yönelik verilen kararların hukuksal denetimi yapılmaktadır. Temyiz kanun yolunun istinaftan en büyük farkı, bilindiği üzere istinaf ilk derece mahkemelerince verilen nihai kararlara karşı başvurulmuş hukukî ve maddi açıdan denetimin yapıldığı bir kanun yoludur (Memişoğlu,2012). Ancak temyiz kanun yolu kapsamında istinafta olduğu gibi vakıa incelemesi yapılmaz. İstinaf kanun yolunda verilen karar, temyiz mercii olan Yargıtay tarafından yalnızca hukukilik bakımından incelenir.

Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki İtiraz Hakem Heyeti kararlarına karşı başvurulacak kanun yolu, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'nun 19/06/2020 tarih ve 2019/4 Esas 2020/1 Karar sayılı kararı ile netlik kazanmıştır. İtiraz Hakem Heyeti'nin kararlarına karşı bu kararların 40.000 TL'nin üzerinde olması durumunda temyiz yolu düzenlenmiştir. Kanun metninde kanun yolunun temyiz olarak belirtilmesine karşılık; istinaf kanun yolunun mevzuatımıza girmesi ile sigorta tahkim yargılamasındaki temyiz düzenlemesinin artık istinaf olarak alınması gerektiğine dair bazı görüş ayrılıkları bulunmaktaydı. Uygulamada sorun yaratan bu görüş ayrılığını gidermek amacıyla Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'nun aldığı karar neticesinde itiraz hakem heyeti kararlarına karşı başvurulacak kanun yolu doğrudan temyiz olarak kabul edilmiştir (Barlas ve diğerleri, 2020).

Değeri her yıl farklılık gösteren ve 2021 yılı için 117.960 TL'yi aşan alacak davalarında, taraflardan biri temyiz veya cevap dilekçesi ile duruşma yapılmasını talep etmişse, Yargıtay tarafından bir gün belirlenir ve bugün taraflara usulen bildirilir. Tebliğ tarihi ile duruşma günü arasında en az iki haftalık bir süre olmalıdır (HMK.m.369/2). Yargıtay taraflardan bilgi almak üzere resen de duruşma açılmasına

karar verebilir (HMK.m.369/4). Duruşma günü belirlenen davalarda, taraflar geldiye her iki taraf dinlendikten sonra, tarafların biri geldiye gelen taraf dinlendikten sonra karar verilir. Her iki taraf da duruşmaya gelmediye karar doğrudan dosya üzerinden inceleme yapılarak verilir (HMK.m.369/5).

6.15. Sigorta Tahkim Yargılamasında Tavzih- Tamamlayıcı Karar Usulü

HMK'nın 455 ve 459. maddeleri arasında düzenlenen hükümlere göre, genel mahkemelerden verilen kararların tavzih edilmesi gibi, hakem kararlarının da tavzih mümkün bulunmaktadır. Tavzih kararı da kararı veren hakemlerden istenecektir. Tahkim süresi içerisinde istenebilecek olan tavzih talebi, tahkim süresi geçtikten sonra istenemeyecektir. Tahkim süresi geçtikten sonra, hakem kararının tevdi edildiği mahkeme, hakemleri de dinlemek suretiyle kararı tavzih edebilmesi yetkisine sahiptir.

Kelime anlamı itibariyle tavzih, açıklama veya aydınlatma anlamına gelmektedir. Yargılama makamlarının verdiği kararlar uyuşmazlığın tarafları bakımından büyük öneme sahip olduğundan, kararın mutlak surette anlaşılabilir olması gerekir. Kimi zamanlarda yargılama makamlarının verdiği kararlar açısından özellikle tazminat miktarı belirtilirken, rakam ile ifade edilen tazminat miktarında ise yanlışlıklar yapılabilmektedir. Bunların düzeltilmesi ise hukuken mümkündür. Sigorta tahkim yargılamasında hakemlerin verdikleri kararların anlaşılamayan veya belirsiz noktalarının bulunması imkanı elbette mümkündür; ancak ne SK ne de STY kapsamında böyle bir durum sonucunda nasıl yol izleneceği belirtilmemiştir. SK'nın 30.maddesinin 23.fıkrası uyarınca bu tür durumlarda HMK hükümlerinin uygulanması doğru olacaktır. Sigorta tahkim yargılamasında uyuşmazlığın tarafları, hakem kararının kendilerine bildirilmesinden sonra itibaren 2 hafta içerisinde, karşı tarafı da konu ile ilgili bilgilendirmek suretiyle, hakem kararında geçen yazı, hesap ve bunun gibi hataların düzeltilmesini veya kararda geçen bir konunun ya da kararın bir kısmının tavzihini talep etme hakkında sahiptirler (HMK.m.437/1). Bununla ilgili söz konusu talebi alan hakem veya hakem kurulu karşı tarafın da konuya dair görüşünü dinlemek suretiyle talebin haklı olduğu düşüncesine varırsa, talep tarihinden itibaren 1 ay içerisinde söz konusu karardaki maddi hatayı düzeltir yahut kararın aydınlatılmasını sağlamaktadır. Durumun gerekliliğine göre işbu 1 aylık süre hakem veya hakem kurulunca uzatılabilmektedir (HMK. m.437/2). Hakem veya hakem kurulu, kararda

gördüğü maddi hataları, karar tarihinden itibaren 2 hafta içerisinde re'sen kendisi de düzeltme hakkına sahiptir. (HMK.m.437/3). Hakem kararlarının düzeltilmesine, açıklanıp aydınlatılmasına veya tamamlanmasına ilişkin verilen kararlar taraflara yine sistem üzerinden bildirilmektedir. Verilen söz konusu bu kararlar da hakem kararının bir parçası niteliğine sahiptirler. (HMK.m.437/5).

SONUÇ

Sigorta uyuşmazlıklarının alanında uzman hakemler aracılığıyla genel yargı yolunda yer alan mahkemelere nazaran daha hesaplı şekilde çözüme kavuşturulmasını hedefleyen sigortacılıkta tahkim sistemi, ülkemizdeki yargı yükünün azaltılmasına ve sigorta sektörüne olan bağlılık ve güven duygusunun artmasına vesile olmaktadır. Bu sistem ülkemizde uygulanmakta olan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin başarılı bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bu tür yöntemlerin ön planda olduğunu göz önüne aldığımızda sigortacılıkta tahkim mekanizmasının öneminin her geçen gün daha da artırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Sigorta tahkim yargılaması içerisinde tüm bunlarla birlikte eleştirilmesi gereken birçok yönü de bulunmaktadır. Bu sistem içerisinde belki en öncelikli eleştiri konusu yapılabilecek durum yargılama usulünün net bir biçimde nasıl olması hususunda kanunen toplu bir mevzuat kaynağının mevcut olmamasıdır. Yine yargısal bir konu teşkil eden hakemin reddi müessesesinin komisyon nezdinde idari anlamda görevli bulunan komisyon müdürüne bırakılmış olması da eleştiri konusu yapılabilecek diğer bir husustur. Tüm bunlara ek olarak Sigorta Tahkim Komisyonu teşkilatı içerisinde yer alan raportörlerin yetki ve sınırlarının da net bir düzenlemeyle açıklığa kavuşturulması elzemdir. Sonuç itibarıyla sigorta tahkim yargılaması, örnek olarak değerlendirilebilecek birçok özelliğine ek olarak eleştirilmesi ve mevzuat anlamında yeni düzenlemelerin yapılması gereken birçok konuyu da bünyesinde barındırmaktadır. Ülkemizde her geçen yıl komisyona yapılan başvuru sayısının yüksek oranlarda artış göstermesi de gözetildiğinde, söz konusu bu kanuni düzenlemelerin ivedilikle yapılması ve sigorta tahkim yargılama hukuku kurallarının net bir biçimde açıklandığı bir özel usul kanunu çıkartılması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu gibi düzenlemelerin akabinde sigortacılıkta tahkim sistemi diğer sektörlerde yer alan uygulamaların gelişmesine ve büyümesine daha da katkı sağlayacak, aynı zamanda ülkemizin alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine bakış açısı nazarında uluslararası saygınlık ve standartını artıracaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, A.E. (2016). Elektronik tebligat. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 74(1), 159-174.
- Akgün, E. (2017). Sigorta sözleşmelerinde teminatın kapsamına genel bir bakış. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(153-154), 89-103.
- Akıncı, Z. (2016). *Milletlerarası tahkim*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Akil, C. (2018). Avukatların gerçeği söyleme yükümlülüğü. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2018(35), 41-56
- Aksu, Ö. (2009). Ticari uyuşmazlıkların arabuluculuk yolu ile çözümü (İngiltere Örneği ve Avrupa Birliği Hukuku Çerçevesinde Bir Değerlendirme). (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/10949/253600.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Anbarlı Bozatay, Ş. Ürünal A. (2018). Ceza muhakemesi kanunu kapsamında uzlaştırma kapsamına giren suçlar: Kuramsal ve hukuksal bir değerlendirme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 330.
- Arıcı, Y. (2012). İnşaat sektöründe ADR (alternatif uyuşmazlık çözüm yolları) kullanımı ve seçim kriterlerinden kamu ve özel sektör açısından incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/2050/Ar%C4%B1c%C4%B1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bacanlı, M.R. (2016). Bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak İstanbul tahkim ve arabuluculuk merkezi (ISTAC) tahkim yargılamasında delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2016(8), 75-113.
- Barlas, M., Karabucak, K. ve Altınova, Ç. (2020). Sigorta tahkim komisyonu kararlarına karşı başvurulacak kanun yolu hk. Erişim Adresi:

<http://www.durukan.av.tr/upload/753305sigortatahkimkomisyonukararlarinakarsiitirazkanunyolu.pdf>.

Biçkin, İ. (2006). Genel olarak alternatif uyuşmazlık çözümü. *Hukuki Perspektifler Dergisi*,7, 39.

Bilgen, M. (2017). *Sigorta hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Budak, A.C., (2013). Sigortacılıkta tahkim- Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesi, HMK'nın yürürlüğe girmesi ve 6327 sayılı kanun değişikliğinden sonra nasıl yorumlanmalıdır, *Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi*,2(2), 55-70.

Can, M. (2007). *Türk özel sigorta hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Cebe, M.S. (2018): *Mal satım sözleşmesi ve tahkim*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Dayımlarlı, K. (2014). *Milletlerarası tahkim rehberi*. Ankara: Dayımlarlı Yayıncılık.

Dekak, M.T., (2019). *Sigorta tahkiminde yargılama usulü*. (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <http://dspace.baskent.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11727/4135/10249120.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Demir, Ş. (2009). TTK tasarısı'nın sigorta sözleşmesinin hükümlerine ilişkin maddeleri ile getirilen düzenlemelerin değerlendirmesi. *TBB Dergisi*, 84, 319-346.

Demircan, H.E. (2005). *UNCITRAL tahkim kuralları ile milletlerarası tahkim kanunu hükümleri çerçevesinde Ad Hoc tahkim*. (Yüksek Lisans Tezi). Erişim Adresi: <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/28706/3070.pdf?sequence=1>

Doğan, V. (2015). *Milletlerarası özel hukuk*, Ankara: Savaş Yayınevi.

Erdoğan, G. (2009). Alternatif uyuşmazlık çözümlerinin hukuki temelleri, hak arama özgürlüğü ile ilişkisi, olumlu ve olumsuz yönleri. *Hukuki Gündem Dergisi*, 22-36.

- Eren, F. (2008): *Borçlar hukuku genel hükümler*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Ersen Perçin, G. (2011). Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden arabuluculuğun hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 31(2), 177-201.
- Ferendeci Özkaya, H.Ö. (2014). Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki belge terimi ve ispat hukukundaki yeri, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16, 813-830.
- Fişekçi, F.D. (2015). 6100 Sayılı hukuk muhakemeleri kanunu ve 5684 sayılı sigortacılık kanunu'na göre sigorta tahkim komisyonu nezdinde gider avansı sorunu. *İstanbul Barosu Dergisi*, 89, 202-212.
- Güzel, A. (2016). İş mahkemeleri kanunu tasarısı taslağı hakkında bazı aykırı düşünceler. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 50(3), 1135.
- Güzeloğlu, A., Kurban, T. (2017). *Sigorta hukukunda alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi: sigorta tahkimi*. Erişim Adresi: <http://www.guzeloglu.legal/tr/haber-makale/sigorta-hukukunda-alternatif-uyusmazlikcozum-yontemi-sigorta-tahkimi-275.html>. Erişim tarihi: 30.08.2020.
- İncekaş, Saim (2018). *Hukukta tahkikat ne anlama gelir, tahkikat aşaması ne kadar sürer?* Erişim adresi: <https://av-saimincekas.com/hukukta-tahkikat-nedir>. Erişim tarihi: 30.08.2020
- Kale, S., Tunç Yücel, M. (2009). *Sigortacılık kanununda tahkim*, Haluk Konuralp anısına armağan, Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Karaca, H.A. (2015). Milletlerarası tahkimde hakemin reddi sebebi olarak hakemin tarafsızlığını ve bağımsızlığını ortadan kaldıran haller. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 7, 208-209.
- Karadaş, İ. (2013). *Ulusal iç tahkim*, Ankara: Adalet Yayınevi.

- Karakaş, F.T. (2013). Karine kavramı, kanuni karineler ve varsayımlar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(3), 729-760.
- Karasu, R. (2016). Sigorta tahkimi ile ilgili güncel sorunlar ve çözüm önerileri. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 36, 211-240.
- Kayihan, Ş., Bağcı, Ö., (2019). *Türk özel sigorta hukuku dersleri*. Kocaeli: Umuttepe yayınları.
- Kender, R. (2018): *Türkiye'de hususi sigorta hukuku (Sigorta müessesesi, Sigorta sözleşmesi)*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Kozanhan, A.E., (2019). *Sigortacılıkta tahkimde yargılama usulü*. (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <http://academicrepository.khas.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12469/2676/Sigortac%C4%B1l%C4%B1kta%20tahkimde%20yarg%C4%B1lama%20usul%C3%BC.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kurşuncu Arslandoğan, B. (2007). *Boşanma davalarında yargılama usulü*. (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/42793.pdf>
- Kuru, B. (2001). *Hukuk muhakemeleri usulü*, Ankara: Demir-Demir Yayıncılık.
- Kurt Konca, N. (2010). *Sigorta uyuşmazlıklarını tahkim yoluyla çözümü*, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Memişoğlu, S.Ö. (2012). Hukuk yargılamasında istinafa başvuru usulü ve istinafta yeni vakıa ve delillere dayanılması, *Legal Hukuk Dergisi*, 10(113), 73-121.
- Metzade, Z. (2005). Sigortada ihtilafların çözümü, *Birlikten Dergisi*, 2, 43.
- Nomer, E., Ekşi, N., ve Öztekin, G., (2003). *Milletlerarası tahkim*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Oduncu, L.N. (2014). Bireysel başvuru kanun yolu için dava vekaletnamesinde özel yetkinin yer alması zorunluluğu, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18, (1), 209-241.
- Oğuz, H. (2016). Taleple bağıllık ilkesi bakımından Yargıtay'ın bir kararının incelenmesi, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 8, 301-316.
- Özbek M. (2006). *Avrupa'da arabuluculuğun ilkeleri ve uygulanması*, Prof. Dr. Özer Seliçi'ye Armağan, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Özbek, M. (2014). *Alternatif uyuşmazlık çözümü*, Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Özdamar, M. (2013). Sigorta hukukunda uyuşmazlıkların çözümünde tahkim sistemi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1-2), 831-855.
- Öztek, S. (2009). Hukuk usulü muhakemeleri kanunu yönünden sigortacılıkta tahkime bakış. *Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi*, 2, 230.
- Pekcanitez, H. (2000). *Hukuki dinlenilme hakkı, Seyfullah Edis'e armağan*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Pekcanitez, H., Atalay, O., ve Özekes, M., (2012). *Medeni usul hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Rüzgaresen, C. (2014) Usul ekonomisi ilkesinin ihlaline karşı başvuru yolları, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4, 173-174.
- Seven, V. (2018). Mahkemeye- tahkime başvurmadan önce sigorta şirketine başvuru zorunluluğu. *İzmir Barosu Dergisi*, 95-129.
- Simil, C. (2014). Hakimin davayı aydınlatma ödevinin sınırları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16, 1354.
- Şanlı, C. (1986). *Milletlerarası ticari tahkimde esasa uygulanacak hukuk*, Ankara: Sevinç Matbaası.

- Şanlı, C. (2011). *Uluslararası ticari akitlerin hazırlanması ve uyuşmazlıkların çözüm yolları*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Şıpka, Ş. (2007). “Hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk kanunu tasarısı”nın değerlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,12, 163-165.
- Tanrıver, S. (2006). Hukuk uyuşmazlıkları bağlamında alternatif uyuşmazlık çözüm yolları ve özellikle arabuluculuk. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 64(19), 158.
- Taşkın, A., (2018). Hakemlerin bağımsızlığının ve tarafsızlığının denetimi, beyan yükümlülüğü ve referans kriterler, *Social Sciences Studies Journal*, 4(22), 3993-4021.
- Türel, E. (2004).T ahkim yargılaması, *İstanbul Barosu Dergisi*, 78(2), 561-601.
- Ulaş, I. (2007). Sigortacılıkta tahkim. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*,24(2), 149.
- Ulaş, I., (2012). *Uygulamalı zarar sigortaları hukuku* (Genel hükümler, mal ve sorumluluk sigortaları), Ankara: Turhan Kitabevi.
- Vuraloğlu Semerci, T. (2016). 5684 sayılı sigortacılık kanunu’nda yer alan tahkim hükümleri ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndaki tahkim hükümlerinin karşılaştırılması. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(2), 289.
- Yaşar, T.N. (2018). Sigorta hukukunda tahkim. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*,36,214.
- Yavaş, M. (2015). Medeni yargılamanın amacı bağlamında ispat yükü kavramı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 21, 754.
- Yavuz, C. (2009, Şubat). “Türk hukukunda tahkim sözleşmesi ve tabi olduğu hükümler”, II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu Tahkim, (133). İstanbul.
- Yeşilova Aras, E., Yeşilova, B. (2013). Sigortacılık tahkimi – Sigorta tahkim usulü ve ayırddedici özellikleri, *Yaşar Üniversitesi Dergisi*,8, 283.

Yıldız, H. (2018). Sigorta tahkim yargılaması usulü, Yorum Yönetim Yöntem
Uluslararası Yönetim Ekonomi ve Felsefe Dergisi, 6(1), 1-6.

Yılmaz, E. (2014). *Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi, 75. Yaş Günü İçin Baki Kuru
Armağanı*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları